

Palkansaajien järjestäytyminen Suomessa vuonna 2009

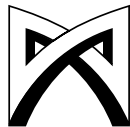
Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisu
Työ ja yrittäjyys
27/2011

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖ
ARBETS- OCH NÄRINGSMINISTERIET
MINISTRY OF EMPLOYMENT AND THE ECONOMY

LASSE AHTIAINEN

Palkansaajien järjestäytyminen Suomessa vuonna 2009

Työsuojelurahasto
Arbetskyddsfronden
The Finnish Work Environment Fund

Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisu
Työ ja yrittäjyys
27/2011

Tekijät Författare Authors Lasse Ahtiainen	Julkaisuaika Publiceringstid Date Kesäkuu 2011 Toimeksiantaja(t) Uppdragsgivare Commissioned by Työ- ja elinkeinoministeriö Arbets- och näringsministeriet Ministry of Employment and the Economy Toimielimen asettamispäivä Organets tillsättningsdatum Date of appointment	
Julkaisun nimi Titel Title Palkansaajien järjestäytyminen Suomessa vuonna 2009		
Tiivistelmä Referat Abstract <p>Tutkimus on jatkoa työministeriössä tehdyille Timo Kauppisen ja Virpi Köykan Palkansaajien järjestäytyminen 1989, Linda Sandqvistin Palkansaajien järjestäytyminen Suomessa 1994 sekä Lasse Ahtiaisen vastaaville tutkimuksille 2001 ja 2004. Ensimmäisenä tarkoituksena on selvittää, millaista järjestäytyminen on vuonna 2009 aiempiin tutkimuksiin verrattuna. Järjestäytymistä selvitettiin kesäkuussa 2010 keskusjärjestöihin kuuluville ammattiliitoille suunnatulla kyselyllä. Kyselylomake oli sama kuin aiemmissa tutkimuksissa ja siinä kysytään järjestäytymisen lisäksi myös liittojen jäsenrakennetta. Keskeistä järjestäytymisasteen selvittämisessä on edunvalvonnan piirissä olevien jäsenten määrä, jonka osuus palkansaajien ja työttömien yhteismäärästä muodostaa järjestäytymisasteen.</p> <p>Vuoden 2009 lopussa ammattiliitoissa oli kaikkiaan 2 148 000 jäsentä. Näistä kuitenkin 569 000 eli 26.5 % voidaan luokitella varsinaisen edunvalvonnan ulkopuolella oleviksi. Tähän sisältyvät eläkeläiset, opiskelijat, vapaaajaset ja yrittäjät. Eläkeläisten ja opiskelijoiden osuudet ovat nousseet vuodesta 2004. Tuolloin erityisryhmien osuus kokonaisuusjäsenmäärästä oli kaikkiaan 25 %.</p> <p>Edunvalvonnan piirissä olevia jäseniä oli vuoden 2009 lopussa kaikkiaan 1 580 000 ja tämän perusteella laskettu järjestäytymisaste on 67.4 %. Vuonna 2004 vastaava luku oli 69 % ja siten järjestäytymisaste on laskenut 1.6 %.</p> <p>Naiset ovat järjestäytyneet useammin kuin miehet. Naisten järjestäytymisaste oli vuonna 2009 72.5 % ja miesten 62.1 %. Miehillä järjestäytyminen on alentunut 2.8 % ja naisilla 0.5 % vuodesta 2004. Teollisuudessa järjestäytymisaste on 84.4 %, mikä on toimialoista korkein osuus. Julkisilla palvelualoilla järjestäytymisaste on 81.6 % ja yksityisillä palvelualoilla selvästi pienin, 50.4 %. Järjestäytyminen on laskenut teollisuudessa 1.6 %, julkisilla palvelualoilla 6 % ja yksityisissä palveluissa taas kohonnut 0.9 % verrattuna vuoteen 2004.</p> <p>Työ- ja elinkeinoministeriön yhdyshenkilö: Strategia- ja ennakointiyksikkö/Heikki Räisänen, puh. 010 607 5959</p>		
Asiasanat Nyckelord Key words palkansaajaliitot, järjestäytymisaste, palkansaajaliittojen jäsenyys, ammattiliittojen jäsenrakenne, palkansaajien järjestäytyminen		
ISSN 1797-3562	ISBN 978-952-227-553-0	
Kokonaissivumäärä Sidoantal Pages 65	Kieli Språk Language Suomi, finska, finnish	Hinta Pris Price 18 €
Julkaisija Utgivare Published by Työ- ja elinkeinoministeriö Arbets- och näringsministeriet Ministry of Employment and the Economy	Kustantaja Förläggare Sold by Edita Publishing Oy / Ab / Ltd	

Esipuhe

Työ- ja elinkeinoministeriö julkaisee tutkija Lasse Ahtiaisen raportin ”Palkansaajien järjestäytyminen Suomessa vuonna 2009”. Tutkimus on jatkoa työministeriön aiemmin julkaisemille vastaaville raporteille vuosilta 1989, 1994, 2001 ja 2004. Näistä Ahtiainen on laatinut vuosien 2001 ja 2004 raportit.

Nyt julkaistun raportin tarkoituksena on selvittää ammatillisen järjestäytymisen tilaa ja muutoksia aiempien tutkimusten antamiin tietoihin nähden. Raportti perustuu kesäkuussa 2010 keskusjärjestöihin kuuluville ammattiliitoille tehtyyn kyselyyn. Kyselylomake oli vastaavanlainen kuin aiemmissakin tutkimuksissa.

Ahtiaisen saamien tulosten mukaan järjestäytymisaste oli vuoden 2009 lopussa 67,4 %. Vuodesta 2004 se on laskenut 1,6 %-yksikköä. Naisten järjestäytymisaste on yli 10 %-yksikköä korkeampi kuin miesten.

Raportin tiedot antavat tärkeää työmarkkinainformaatiota keskeisen työmarkkinainstituution, ammatillisen järjestäytymisen tilanteesta ja kehityksestä aloittain. Hyvin olennaista on, että tämä tutkimus toistetaan menetelmällisesti vertailukelpoisella tavoin säännöllisin väliajoin.

Samassa yhteydessä julkaistaan tämän raportin rinnakkaisraportti, ”Työehtosopimusten kattavuus Suomessa vuonna 2008”, joka on niin ikään Lasse Ahtiaisen laatima.

Tutkimuksen tekemisen on rahoittanut Työsuojelurahasto. Työ- ja elinkeinoministeriön osuus on tällä kertaa tutkimusraportin julkaisu ja tiedon levittäminen tuloksista.

Kiitän Lasse Ahtiaista pitkäjänteisestä työstä aihepiirin parissa ja Työsuojelurahastoa siitä, että se on tehnyt mahdolliseksi tämän tärkeän työmarkkinatiedon tuottamisen. Kiitos yhteistyöstä kuuluu myös kaikille tutkijaa tietojen hankinnassa autaneille ammattijärjestöille.

Helsingissä, 9.6.2011

HEIKKI RÄISÄNEN

tutkimusjohtaja, työvoimapolitiikan dosentti

Työ- ja elinkeinoministeriö

Tekijän esipuhe

Työministeriö on teettänyt palkansaajien järjestäytymistä selvittäviä tutkimuksia aiemmin vuosina 1989, 1994, 2001 ja 2004. Tämä on tutkimuksista viides. Perustan tutkimuksille loivat Timo Kauppinen ja Virpi Köykkä 1989 ja Linda Sandqvist 1994. Ensi kerran tein järjestäytymistutkimuksen vuonna 2001 ja uudelleen vuonna 2004. Tutkimusten rakenne ja aineiston keruu ovat säilyneet lähes entisenä. Vuonna 2001 tutkimukseen tulivat kuitenkin mukaan työttömyyskassojen kehityksen ja työvoimatutkimusten yhteydessä tehtyjen järjestäytymiskyselyjen tarkastelut. Näissä laajennuksissa sain ratkaisevaa tukea ylitarkastaja Olavi Myllyharjulta Vakuutusvalvontavirastosta ja aktuaari Veli Rajaniemeltä Tilastokeskuksesta. Olen heille yhä kiitollinen.

Tämä uusi tutkimushanke on toteutettu Työsuojelurahaston tuella. Julkaisusta vastaa työ- ja elinkeinoministeriö.

Tutkimuksen aineisto kootaan palkansaajakeskusjärjestöihin kuuluville liitoille suunnatulla kyselyllä ja liittojen panos on ratkaisevaa tutkimuksen onnistumiselle. Kiitän liittoja osallistumisesta tutkimukseen. Tälläkin kerralla vastauksia saatiin lähes kaikilta liitoilta. Vastanneet liitot edustavat 96 prosenttia keskusjärjestöjen koko jäsenistöstä.

Kiitos vielä myös erityisasiantuntija Pekka Ylöstalolle työ- ja elinkeinoministeriöstä Työolobarometrin aineistoista ja tutkimusta koskevista kehittämiskeskusteluista.

Hollolassa 5.6.2011

LASSE AHTIAINEN

Sisältö

Esipuhe.....	5
Tekijän esipuhe	6
1 Johdanto	9
1.1 Tutkimuksen lähtökohdat ja tarkoitus	9
1.2 Tutkimuksen toteuttaminen	10
2 Järjestäytymistä koskevat käsitteet	12
3 Ammatillinen järjestäytyminen	13
3.1 Järjestörakenteen muutokset	13
3.2 Palkansaajakeskusjärjestöjen kokonaisjäsenmäärät	14
4 Ammattiliittojen jäsenistön kuvaus	16
4.1 Erityisryhmät ja niiden määrän kehitys keskusjärjestöittäin.....	18
4.1.1 SAK	18
4.1.2 AKAVA.....	18
4.1.3 STTK.....	19
4.2 Varsinaisen edunvalvonnan piirissä olevat jäsenet	20
4.3 Työttömät.....	20
4.4 Ulkomailla työskentely.....	21
4.5 Maksavat jäsenet.....	22
4.6 Naiset ammattiliitoissa.....	23
4.7 Ihä rakenne.....	24
5 Jäsenistö toimialoittain	27
5.1 Päätoimialat.....	27
5.2 Julkisen sektorin järjestäytyneet palkansaajat.....	29
5.3 Toimialojen muutos keskusjärjestöittäin	29
6 Järjestäytymisaste	32
6.1 Kokonaisjärjestäytymisaste.....	32
6.2 Edunvalvonnan piirissä olevien järjestäytymisaste	33
6.2.1 Järjestäytymisaste sukupuolittain	33
6.2.2 Järjestäytymisaste toimialoittain	34
6.2.3 Julkisen sektorin järjestäytyneisyys	36
7 Muut tutkimukset ja tulosten arviointi	37
7.1 Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen yhteydessä tekemät kyselyt.....	37
7.2 Työttömyyskassat	42
7.2.2 Yleinen Työttömyyskassa YTK.....	49
7.3 Työolobarometri.....	51
7.4 Tulosten arviointia.....	53

Lähteet	55
Liite 1 Järjestäytymiskysely 2009	56
Liite 2 Liitetaulukot	58

1 Johdanto

1.1 Tutkimuksen lähtökohdat ja tarkoitus

Työministeriön Työelämä ja työorganisaatiot tiimi keräsi vuosina 1989, 1994, 2001 ja 2004 kyselytutkimuksella tietoja palkansaajien ammatillisesta järjestäytymisestä. Tämän tutkimuksen tarkoituksena on päivittää edellisten tutkimuksen tiedot. Uusi kysely suoritettiin kesällä 2010 ja tiedot ovat vuoden 2009 lopusta.

Vuosien 1989 ja 1994 tutkimusten ajankohdat poikkesivat huomattavasti toisistaan. Vuonna 1989 elettiin vahvaa nousukautta ja 1994 taas oltiin syvällä lamassa. Aiempien tutkimusten yhtenä oletuksena oli, että järjestäytyminen vaihtelee suhdanteiden mukaan. Lamakausi ei välttämättä heikennä ammattiliittojen asemaa ja vähennä järjestäytymistä, vaan saattaa päinvastoin työpaikan menetyksen ja työttömyysuhan alla lisätä sitä (Kauppinen ja Köykkä 1991). Vuosien 1989 ja 1994 tutkimusten perusteella näyttää todellakin siltä, että laskusuhdanne ainakin Suomessa lisäsi järjestäytymistä. Tutkimusten välisenä aikana ammatillinen järjestäytyminen kasvoi huomattavasti.

Vuonna 2001 oli toivuttu lamasta ja eletty varsin pitkään korkeasuhdannetta. Tilanne vuonna 2001 oli taas erilainen kuin kumpanakaan edellisenä tutkimusajankohtana. Tuolloin oli jo merkkejä taloudellisen kasvun hidastumisesta, mutta mm. kuluttajien luottamus tulevaisuuteen säilyi melko hyvänä. Vuonna 2001 tilanne muistutti enemmän vuotta 1989 kuin vuotta 1994. Tämä näkyi myös järjestäytymisessä. Järjestäytyminen oli laskenut lähes vuoden 1989 tasolle, 71.2 prosenttiin. Työttömyyden alenemisen ohella järjestäytymiseen vaikutti 1990-luvulla keskusjärjestöjen ulkopuolisen YTK-työttömyyskassan jäsenyyden yleistyminen. Edellisessä raportissa voitiin todeta, että työttömyyskassojen jäsenyys oli pysynyt lähes ennallaan, kun taas liittojen jäsenyys oli alentunut selvästi. Tämä on todettu myös muissa tutkimuksissa (Böckerman ja Uusitalo 2005).

Vuoden 2004 tutkimuksella selvitettiin järjestäytymisen kehitystä melko vakaina aikoina. Järjestäytyminen oli yhä laskenut ja YTK-kassa vahvasti asemaansa. Tuolloin pyrittiin myös syventämään liittojen jäsentietojen perusteella muodostuvan ikärakenne- ja toimialarakennekehityksen toimivuutta järjestäytymisen kuvaajana. Aiemmissä tutkimuksissa ikä- ja toimialarakenteet jäivät vertailtavuuden puutteen ja osin epätarkkojen tietojen takia jossain määrin hatariksi.

Tämä tutkimus käsittelee tilannetta vuoden 2009 lopussa. Ensisijaisena tarkoituksena on kerätä vastaavat tiedot kuin aiempina tutkimusvuosina ja katsoa, miten järjestäytyminen palkansaajaliittoihin on kehittynyt. Tutkimuksella ei päästä kovin syvälle järjestäytymisen kehitykseen ja sen syihin, mutta kuitenkin vertailtavuus aiempaan luo pohjan ainakin kehityksen yleiseen tarkasteluun ja syiden arviointiin.

Tutkimus tapahtui ammattiliitoille suunnatulla internet-kyselyllä kesäkuussa 2010. Kyselylomake oli sama kuin aiemmissa tutkimuksissa ja selvitettäviä asioita ovat:

- järjestäytymisen määrä
- maksavien jäsenten määrä
- eläkeläisten, opiskelijoiden, yrittäjänä toimivien jäsenten, erilaisten vapaaajäsenten, ulkomailla työskentelevien ja työttömien määrä
- järjestäytyneiden jakautuminen keskusjärjestöittäin
- jäsenistön sukupuoli-, ikä- ja toimialarakenne
- potentiaalisten jäsenten määrä ja järjestäytymisaste

1.2 Tutkimuksen toteuttaminen

Kysely lähetettiin kaikille keskusjärjestöihin, SAK, AKAVA, STTK, kuuluville ammattiliitoille kesäkuussa 2010. Kysely rajattiin keskusjärjestöihin, koska vain niiden osalta oli mahdollisuus vertailtavuuteen. Kysely suoritettiin pelkästään internet-kyselynä ja liitoilla oli myös mahdollisuus toimittaa vastauksensa postitse. Aineistoa täydennettiin loppuvuonna 2010 ja täydennyksiä pyydettiin vielä vuoden 2011 alussa.

Kyselylomake on sama kuin aiemmissa tutkimuksissa ja se toimitettiin kaikkiaan 72 keskusjärjestöihin kuuluvalle liitolle. Vastauksia saapui yhteensä 60 eli liitoittainen vastausprosentti on 83.

AKAVA:n liitoista vastaamatta jättivät Diakoniatyöntekijäin liitto, Luonnontieteiden akateemisten liitto, Akavan Yleinen Ryhmä, YTY & Valmentajat, Tradenomiliitto ja Kirkon Nuorisotyöntekijät. SAK:sta vastaus puuttuu Suomen Muusikkojen Liitolta, Rautatieläisten Liitolta, Ilmailualan Unionilta ja Suomen Merimies-Unionilta. STTK:n liitoista vastausta ei saatu Suomen Laivanpäällystöliitolta eikä Suomen Palomiesliitolta. Vastaamatta jättäneiden liittojen yhteinen jäsenmäärä oli vuoden 2009 lopussa 80 503. AKAVA:n jäseniä näistä on 43 835, SAK:n 31 018 ja STTK:n 5 650. Kaikkien keskusjärjestöjen jäsenistä tutkimukseen vastanneet liitot kattavat 96,3 % eli vastausten edustavuus on varsin hyvä.

Taulukko 1. Tutkimukseen osallistuneet liitot keskusjärjestöittäin

	SAK	AKAVA	STTK	YHT
Liittoja yhteensä	20	34	18	72
Vastanneet	16	28	16	60
Vastauksia puuttuu	4	6	2	12

Aiemmissa tutkimuksissa ammattiliitoille tuotti vaikeuksia vastata täydellisesti joihinkin kysymyksiin. Varsinkin ikärakennetta koskevan kysymyksen vastaukset olivat monesti puutteellisia. Nyt valtaosa liitoista voi itse tulostaa jakaumia

jäsenrekisteristään ja vastauksissa pyydettiin ikärakennetta ensisijaisesti liiton työssäkävien jäsenten osalta. Tämä onnistui melko hyvin, mikä mahdollistaa aiempaa tarkemman jäsenistön iän mukaisen tarkastelun. Usein ikä saatiin myös sukupuolittain eriteltynä. Toimialajakauma oli hyvin selvillä ja oli luonnollista ilmoittaa se vain työssäkävien osalta.

Kokonaisjäsenmäärät, erityisryhmät, maksavat jäsenet ja ulkomailta työskentely olivat vastauksissa hyvin selvillä. Erityisryhmissä tulkintavaikeuksia oli aiemmissa tutkimuksissa vapaaajäsenten osalla. Varsinkin SAK:ssa oli liittoja, joissa pitkäaikaisen jäsenyyden ansiosta myönnetty vapaaajäsentyys aiheutti virheitä. Sängen usein vapaaajäseniin sisältyi työssäkäyviä jäseniä ja toisaalta taas eläkeläisvapaaajäsen oli sijoitettu sekä vapaaajäseniin että eläkeläisiin. Liitot ovat korjanneet päällekkäisyydet ja eläkkeellä olevat vapaaajäsenet on nyt sijoitettu eläkeläisiin.

Vastaamatta jättäneiden liittojen tiedot on haettu muista lähteistä. Kokonaisjäsenmäärät saa internetistä. Mikäli tietoja on jäänyt auki, taulukoinneissa käytetään aikaisempien tutkimusten perusteella laskettuja arvioita. Tämä ei juurikaan vääristä tuloksia, koska keskusjärjestöjen jäsenistä vastaamatta jättäneet liitot edustavat alle neljää prosenttia.

2 Järjestäytymistä koskevat käsitteet

Keskeistä tutkimuksille ovat aiempien tutkimuksien mukaisesti käsitteet:

- 1 ammattiliitto
- 2 ammattiliiton jäsen
- 3 ammattiliiton potentiaalinen jäsen

Ammattiliitto määritetään tässä tutkimuksessa aiempien tutkimusten tavoin keskusjärjestöön kuuluvaksi liitoksi. Perusteluna tälle on esitetty (Kauppinen ja Köykkä 1991), että kyse on keskusjärjestön kautta tapahtuvasta kollektiivisesta etujen ajamisesta suhteessa työnantajiin. Ammattiliitolla tulee olla työnantajaan kohdistuvia, kollektiivisia edunvalvontaan tähtääviä tavoitteita. Pelkästään koulutukseen perustuvia tavoitteita ei lasketa ammatilliseksi järjestäytymiseksi.

Ammattiliiton jäsenyys voidaan määrittää kolmella tavalla:

1. Kaikki jäsenet katsotaan jäseniksi vaikka he olisivatkin eläkeläisiä, opiskelijoita, vapaajäseniä, lepääviä jäseniä, työttömiä tai muita varsinaisen työnantajaan kohdistuvan edunvalvonnan ulkopuolella olevia jäseniä.
2. Jäsenmaksunsa maksaneet ovat jäseniä.
3. Vain edunvalvonnan piirissä olevat ovat jäseniä.

Usein ammattiliiton jäseniksi katsotaan kaikki jäseniksi ilmoittautuneet. Aiempien tutkimusten tavoin kuitenkin tässä tutkimuksessa selvitetään myös muut edellä kuvatut jäsenmääräluvut.

Jäsenmääriä verrataan potentiaalisten jäsenten määrään järjestäytymisasteen määrittämiseksi. Potentiaalisten jäsenten määrä otetaan työvoimatilastoista ja potentiaalisiksi jäseniksi katsotaan palkansaaajat ja työttömät. Tämä merkitsee sitä, että työvoimasta vähennetään yrittäjät ja avustavat perheenjäsenet. Potentiaalisten jäsenten määrittely ei onnistu aina liittotasolla. Joillain toimialoilla saattaa olla päällekkäisiä liittoja ja toisaalta taas jotkut liitot ovat niin monialaisia, ettei luotettavaa pohjaa potentiaalisten jäsenten laskemiselle ole.

Tutkimuksissa järjestäytymisastetta on käsitelty lähinnä kahdella tavalla. Toisaalta on puhuttu kokonaisjärjestäytymisasteesta, mikä tarkoittaa kaikkien jäsenten määrän suhteuttamista potentiaalisiin jäseniin. Termi näyttää mahdottomalta. Toisaalla ovat siis esim. opiskelijat ja eläkeläiset, kun taas luku, johon heidän määränsä suhteutetaan, ei näitä ryhmiä sisällä. Parempi on puhua edunvalvonnan piirissä olevista jäsenistä ja heidän järjestäytymisasteestaan. Edunvalvonnan piirissä olevat jäsenet lasketaan siten, että liittojen kokonaisjäsenmäärästä vähennetään lomakkeessa selvitettävät erityisryhmät: eläkeläiset, vapaajäsenet ja opiskelijat. Liitoissa on jonkin verran yrittäjäjäseniä eikä myöskään heitä lasketa edunvalvonnan piiriin kuuluviksi. He eivät ole mukana työvoimatilastoista lasketuissa potentiaalisissa jäsenissä eivätkä he voi kuulua liittojen työttömyyskassoihin.

3 Ammatillinen järjestäytyminen

3.1. Järjestörakenteen muutokset

Vuosien 2004 ja 2009 välillä järjestökenttä on kokenut verraten paljon muutoksia verrattuna aiempiin työministeriön tutkimusajankohtiin. Aiemmin vuoden 1994 tutkimuksen alla järjestökenttä koki suuria muutoksia. TVK:n liitot siirtyivät keskusjärjestön konkurssin myötä STTK:n jäsenliitoiksi ja sen jälkeen maassa on ollut kolme suurta keskusjärjestöä. Tilanne kuitenkin rauhoittui varsin pian ja järjestökentän muutokset rajoittuivat ennen vuotta 2004 lähinnä keskusjärjestöjen sisällä tapahtuneisiin liittojen yhdistymisiin.

Vuoden 1994 tutkimuksessa keskusjärjestöihin kuuluvia liittoja oli tutkimuksessa mukana 87. Vuoden 2001 lopussa liittojen määrä oli 81. Liittojen määrää vähensi ajankohtien välillä lähinnä kaksi suurta yhdistymistä, toinen SAK:ssa ja toinen STTK:ssa. Vuonna 2001 muodostettiin Palvelualojen ammattiliitto. Siihen kuuluvat aikaisempiin tutkimuksiin erillisinä liittoina vastanneet Liikealan ammattiliitto, Hotelli- ja ravintolahenkilökunnan liitto, Kiinteistöyöntekijäin liitto ja Teknisten ja erikoisammattien liitto. Liitto edustaa yksityisiä palvelualoja. STTK:ssa taas lähinnä teollisuuden toimihenkilöitä edustavat Teknisten liitto, Suomen teollisuustoimihenkilöiden liitto, Rakennusteknisten ammattiliitto ja Svenska tekniska funktionärsförbundet perustivat yhteisen liiton, Toimihenkilöunionin, keväällä 2001. Myös nämä liitot vastasivat aiemmin kyselyyn erillisinä liittoina. Vuoden 2001 alussa STTK:n lähinnä valtion toimihenkilöitä edustava STTK-J muutti nimensä Pardiaksi.

Vuosien 2001 ja 2004 välillä suurin muutos oli Tekstiili- ja Vaatetustyöväen liiton yhdistyminen Kemianliittoon keväällä 2004. Vuonna 2001 TEVA:ssa oli 16 000 jäsentä. Suomen Lentoemäntä- ja Stuerttyyhdistys siirtyi AKAVA:sta SAK:n jäsenliitoksi vuonna 2002. Jäseniä liitossa oli tuolloin 1 800. Postin toimihenkilöliitto erosi kesällä 2003 STTK:n Pardiasta ja liittyi SAK:n jäseneksi. Liitossa oli vuoden 2004 lopussa 3400 jäsentä. Auto- ja Konekaupan Unioni yhdistyi Metalliliittoon vuonna 2004. 3800-jäseninen liitto oli sitä ennen PAM:n yhteistyöjäsen.

STTK:ssa Pardiaan kuulunut Tietoliikenneliitto (6500 jäsentä) liittyi Toimihenkilöunioniin vuonna 2004. Toimiehtoliitto yhdistyi Kunnallisvirkamiesliiton kanssa vuoden 2005 alussa Julkis- ja yksityisalojen toimihenkilöliitoksi (JYTY). Toimiehtoliitossa oli vuonna 2001 5 900 jäsentä. Toimiehtoliiton jäsenet sisältyivät vuoden 2004 tutkimuksessa Kunnallisvirkamiesliiton lukuihin vaikka muutos tapahtui vasta vuoden 2005 puolella. Nyt liitot sisältyvät JYTY:n tietoihin.

Vuonna 2004 tutkimuksessa oli mukana 80 liittoa. Yhdistymisten kautta määrä on vähentynyt selvästi ja se oli vuoden 2009 lopussa 71.

SAK:ssa julkisen sektorin liitot muodostivat vuonna 2005 Julkisten ja hyvinvointialojen liiton, JHL:n. JHL yhdisti Kunta-alan ammattiliiton KTV:n, Valtion ja

erityispalvelujen ammattiliiton (VAL) ja Valtion yhteisjärjestön VTY:n. Liitossa oli perustettaessa 230 000 jäsentä. Yhteisöjäsenenä siinä ovat olleet alusta asti Vankilavirkailijoiden liitto, Tulliliitto ja Merivartioliitto. Myöhemmin vuonna 2008 Pardiaan kuulunut Aliupseeriliitto tuli myös JHL:n yhteisöjäseneksi. Tässä raportissa JHL:n yhteisöjäsenten tiedot sisältyvät JHL:n lukuihin. Näissä oli yhteensä 6405 jäsentä vuoden 2009 lopussa. SAK:ssa on ollut vireillä myös teollisuusliittojen yhdistyminen. Vuonna 2010 tästä toteutui Viestintäalan ammattiliiton ja Kemianliiton yhdistyminen TEAM-liitoksi. Tässä tutkimuksessa liittoja käsitellään vielä erillisinä.

AKAVA:ssa Suomen Kirkon Pappisliitto ja Kanttori-urkuriliitto yhdistyivät Akavan Kirkolliseksi Ammattiliitoiksi (AKI) vuonna 2005.

STTK:n jäsenliitoista Aliupseeriliitto siirtyi vuonna 2008 SAK:n JHL:n yhteisöjäseneksi. Markkinoinnin ja Myynnin ammattilaiset (SMKJ) ja Pardian yhteisöjäsen Päälystöliitto siirtyivät puolestaan samana vuonna AKAVA:n jäseniksi. Aliupseeriliitossa on nykyisin n. 2 500, SMKJ:ssä 26 500 ja Päälystöliitossa 4 800 jäsentä. Kuntien Teknisten Keskusliitto liittyi sekin Akavaan vuonna 2007, aluksi Insinööriliiton kanssa Uudeksi Insinööriliitoksi ja vuonna 2009 itsenäiseksi. Jäseniä sillä on 10 000. Rakennusinsinöörit ja -arkkitehdit RIA liittyi STTK:n jäseneksi vuonna 2007. Liitolla on noin 10 000 jäsentä. Se oli aiemmin keskusjärjestöjen ulkopuolella.

3.2 Palkansaajakeskusjärjestöjen kokonaisjäsenmäärät

SAK:n, STTK:n ja AKAVA:n jäsenmäärät on laskettu yhteen niihin kuuluvien liittojen vastauksissaan antamista jäsenmääristä. Vastaamatta jättäneiden liittojen jäsenmäärät on saatu joko keskusjärjestöjen tai liittojen kotisivuilta. Jäsenmäärätiedot ovat ajankohdalta 31.12.2009.

Keskusjärjestöissä oli vuoden 2009 lopussa kaikkiaan 2 148 000 jäsentä. Vuonna 1989 vastaava luku oli 1 877 000, vuonna 1994 2 064 433, 2 082 265 vuonna 2001 ja 2 107 000 vuonna 2004. Kokonaisjäsenmäärä on siten yhä kasvanut.

Taulukko 2. Ammattiliittojen lukumäärä, yhteenlaskettu jäsenmäärä ja suhteellinen osuus keskusjärjestöittäin vuonna 2004

	SAK	AKAVA	STTK	YHT
Liittoja (kpl)	26	32	22	80
Jäseniä (1000)	1057	449	601	2107
Osuus järjestäytyneistä %	50,2	21,3	28,5	100

Taulukko 3. Ammattiliittojen lukumäärä, yhteenlaskettu jäsenmäärä ja suhteellinen osuus keskusjärjestöittäin vuonna 2009

	SAK	AKAVA	STTK	YHT
Liittoja (kpl)	20	34	18	72
Jäseniä (1000)	1033	547	568	2148
Osuus järjestäytyneistä %	48,1	25,4	26,5	100,0

SAK on keskusjärjestöistä yhä selvästi suurin. Sen kokonaisjäsenmäärä on kuitenkin vähentynyt 24 000 vuoteen 2004 verrattuna. AKAVA:n jäsenmäärä on kasvanut 98 000 ja STTK:n laskenut 33 000. Kaikkiaan kokonaisjäsenmäärän lisäystä on 41 000 jäsentä vuodesta 2004.

SAK:n suurin liitto on edelleen Kunta-alan ammattiliitto, nykyisin yhdistymisen kautta Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL. Siinä on jäseniä 223 000. Palvelu-alojen ammattiliiton jäsenmäärä on 221 000 ja Metalliliitossa on jäseniä 161 000. AKAVA:n liitoista suurin on Opettajien ammattijärjestö, jolla on 120 000 jäsentä. STTK:ssa suurin liitto on Tehy, jossa on jäseniä 144 000. Toimihenkilöunionissa jäseniä on 113 000 ja muita suurimpia liittoja ovat Suomen lähi- ja perushoitajaliitto, 73 000 jäsentä, JYTY, 70 000 jäsentä, ja PARDIA, jossa on 53 000 jäsentä.

4 Ammattiliittojen jäsenistön kuvaus

Kokonaisjäsenmäärän lisäksi liitoilta kysyttiin erityisryhmiin kuuluvien jäsenten määriä, jäsenistön sukupuoli- ja ikärakennetta, ulkomailla toimimista sekä maksavien jäsenten määriä. Näitä kuvataan seuraavassa keskusjärjestöittäin.

Erityisryhmien merkitys jäsenistössä on yhä huomattava. Näistä ryhmistä on näissä tutkimuksissa käytetty termiä varsinaisen edunvalvonnan ulkopuolella olevat jäsenet, mikä tarkoittaa tulosopimusten ulkopuolelle jäävää jäsenistön osaa. Näitä erityisryhmiä ovat eläkeläiset, opiskelijat, yrittäjät ja vapaaajaset ym. jäsenmaksusta pysyvästi tai tilapäisesti vapautetut ryhmät, mikäli he eivät käy työssä.

Taulukko 4. Erityisryhmiin kuuluvien määrä keskusjärjestöittäin 2004 ja 2009

	SAK		AKAVA		STTK		YHT	
	2004	2009	2004	2009	2004	2009	2004	2009
Eläkeläiset	194775	238329	36440	52779	75628	67433	306843	358541
Yrittäjät	552	730	8514	10438	4426	1413	13492	12581
Opiskelijat	38258	42178	88409	99623	35024	48647	161691	190448
Vapaaajaset yms	29389	2639	3031	1247	11696	3292	44116	7178
Yhteensä	262974	283876	136394	164087	126774	120785	526142	568748
N (1000)	1057	1033	449	547	601	568	2107	2148

Taulukko 5. Erityisryhmien osuus keskusjärjestöjen kokonaisjäsenmääristä % vuosina 2004 ja 2009

	SAK		AKAVA		STTK		YHT	
	2004	2009	2004	2009	2004	2009	2004	2009
Eläkeläiset	18,4	23,1	8,1	9,6	12,6	11,9	14,6	16,7
Yrittäjät	0,1	0,1	1,9	1,9	0,7	0,2	0,6	0,6
Opiskelijat	3,6	4,1	19,7	18,2	5,8	8,6	7,7	8,9
Vapaaajaset yms	2,8	0,3	0,7	0,2	1,9	0,6	2,1	0,3
Yhteensä	24,9	27,5	30,4	30,0	21,1	21,2	25	26,5
N (1000)	1057	1033	449	547	601	568	2107	2148

Erityisryhmien osuus jäsenistöstä oli vuonna 2001 21.5 % ja se kasvoi 25 %:iin vuonna 2004. Vuonna 2009 erityisryhmien osuus jäsenistöstä on 26.5 % ja kasvu on hidastunut vaikkakin eläkeläis- ja opiskelijajäsenten määrä on lisääntynyt selvästi.

Eläkeläisten osuus oli vuonna 2001 11.5 ja 2004 14.6 %. Opiskelijoilla vastaavat osuudet olivat 6.1 % ja 7.7 %. Yrittäjien osuus oli pysynyt ennallaan. Heitä jäsenistössä oli vuonna 2004 0.6 %. Vapaaajäsenten osuus oli laskenut vuoden 2001 3.4 %:sta 2.1 %:iin vuonna 2004.

Vapaaajäsenten ja eläkeläisten määrittely joidenkin liittojen jäsenrekistereissä on epätarkka. Varsinkin SAK:ssa ja myös joissain STTK:n liitoissa vapaaajäsennyden saa oltuaan liiton jäsen esim. 30 vuotta eikä vapaaajäsenten eläkkeelle siirtymistä ole rekistereissä tarkasti seurattu. Liitot ovat tarkistaneet rekistereitään tältä osin ja ainakin noin 23000 vapaaajäsentä luokiteltiin liittojen vastauksissa vuonna 2004 eläkeläisiksi. Vuonna 2001 tämä ryhmä olisi ilmoitettu vapaaajäseniksi. Eläkeläisten ja vapaaajäsenten yhteinen osuus oli kuitenkin kohonnut vuoden 2001 14.9 %:sta 16.7 %:iin vuonna 2004.

Vuonna 2009 vapaaajäsenet on SAK:n liitoissa alettu luokitella eläkeläisiksi ja tämä näkyy selvänä eläkeläisten osuuden kasvuna 14.6 %:sta 2004 16.7 %:iin vuonna 2009. Vapaaajäsenten ja eläkeläisten yhteinen osuus on kuitenkin pysynyt lähes ennallaan, 17 %. Eläkeläisten ja vapaaajäsenten lukumäärä oli vuonna 2004 yhteensä 351 000 ja vuonna 2009 366 000, joten lisäystä on 15 000.

Erytisyryhmiin kuuluvia on suhteellisesti eniten AKAVA:ssa, 30.0 %. SAK:ssa osuus on 27.5 % ja STTK:ssa 21.2 %. Osuus on kohonnut vain SAK:ssa, jossa se oli vuonna 2004 24.9 %.

Eläkeläiset on suurin varsinaisen edunvalvonnan ulkopuolella olevien jäsenten ryhmä. Heitä on keskusjärjestöissä kaikkiaan 358 541, 16.7 % jäsenistöstä. Eläkeläisiä on eniten SAK:ssa, 23.1 %. STTK:ssa heitä on 11.9 % kokonaisjäsenmäärästä ja AKAVA:ssa 9.6 %.

Vapaaajäsenten määrä on vuonna 2009 kaikkiaan enää vain 7 178. SAK:n jäsenistöstä vapaaajäseniä on 0.3 %, kun osuus oli vielä vuonna 2004 2.8 %. STTK:n jäsenistöstä vapaaajäseniä on 0.6 ja AKAVA:n 0.2 %. SAK:n liitoissa vapaaajäsenistä on nyt puhdistettu eläkeläiset ja työssäkäyvät jäsenyyden pitkän keston kautta vapaaajäsennyden saavuttaneet.

Opiskelijajäsenten määrä kasvoi 128 000:sta vuonna 2001 162 000:een vuonna 2004 ja sen jälkeen kasvu on yhä jatkunut. Vuonna 2009 opiskelijoita oli 190 000 eli 8.9 % jäsenistöstä.

AKAVA:ssa opiskelijajäsenten osuus on 18.2 % kokonaisjäsenistöstä. STTK:ssa vastaava osuus on 8.6 % ja SAK:ssa 4.1 %. Opiskelijoiden osuus on kohonnut varsinkin STTK:ssa, mutta hieman myös SAK:ssa.

Yrittäjäjäseniä on lähinnä vain AKAVA:ssa, 1.9 % kokonaisjäsenmäärästä. Yrittäjiä keskusjärjestöjen jäsenistössä on kaikkiaan 13 000 eikä muutosta aiempaan juuri ole.

4.1 Erityisryhmät ja niiden määrän kehitys keskusjärjestöittäin

Eläkeläisiä ja vapaajäseniä on eniten SAK:n liitoissa, kun taas AKAVA:ssa on runsaasti opiskelijoita. STTK:ssa on suhteellisesti lähes saman verran eläkeläisiä kuin AKAVA:ssa ja opiskelijoita enemmän kuin SAK:ssa, mutta kuitenkin selvästi vähemmän kuin AKAVA:ssa.

4.1.1 SAK

Eläkeläisiä on SAK:ssa vuonna 2009 44 000 enemmän kuin vuonna 2004. Osuus jäsenistöstä oli vuonna 2004 18.4 % ja nyt se on 23.1 %. Tämän nousun aiheuttaa kuitenkin se, että vapaajäsenet on luokiteltu aiempaa tarkemmin eläkeläisiksi. Suhteellisesti eniten eläkeläisiä on SAK:n liitoista Rautatieläisten liitossa, 51.5 % kokonaisjäsenmäärästä. Eläkeläisiä on paljon myös Paperiliitossa (46.9%), Viestintäalan ammattiliitossa (41.7%), Posti- ja logistiikka-alan Unionissa (39.7%) ja Veturimiesten liitossa (39.2%). Näissä oli runsaasti eläkeläisiä jo aiempienkin tutkimusten mukaan, mutta kaikissa eläkeläisten osuus on noussut.

Vapaajäsenten osuus on vähentynyt SAK:n liitoissa paljolti sen myötä, että heidät on luokiteltu eläkeläisiksi ja työssäkäyviksi. Vuonna 2004 SAK:ssa vapaajäseniä oli noin 26 000 enemmän kuin tässä tutkimuksessa. Ryhmän osuus koko jäsenistöstä on pudonnut samana aikana 2.8 %:sta 0.3 %:iin. Varsinkin joissain SAK:n liitoissa vapaajäseniin sisältyi aiemmin myös työssäkäyviä pitkäaikaisen, yleensä ainakin 30-vuotisen, jäsenyyden ansiosta jäsenmaksuista vapautettuja. Nämä pyrittiin aiemmissa tutkimuksissa karsimaan pois vapaajäsenistä, mutta siinä ei täysin onnistuttu. Nyt heitä ei enää vapaajäsenissä ole.

Opiskelijoita SAK:ssa on vuonna 2004 3.6 % jäsenistöstä. Vuonna 2009 osuus on 4.1 %. Opiskelijoita oli vuonna 2004 38 000 ja vuonna 2009 heitä on 42 000 ja lisäystä on siten 4 000. Suhteellisesti eniten opiskelijoita on Rakennusliitossa (16.6%) ja Sähköalojen ammattiliitossa (10.8%). Määrällisesti opiskelijoita on runsaasti myös Palvelualojen ammattiliitossa, jossa opiskelijoita on 12 000. Osuus jäsenistöstä on kuitenkin vain 5.4 %.

Yrittäjiä SAK:n liitoissa on vähän. Heidä on yhä vain 0.1 % jäsenistöstä.

4.1.2 AKAVA

AKAVA:n jäsenistöstä opiskelijoita oli vuoden 2004 lopussa 19.7 %, yli 88 000. Määrä kasvoi liki 15 000 vuodesta 2001. Kasvu näyttää yhä jatkuvan. Vuonna 2009 AKAVA:n liitoissa on opiskelijoita 100 000 eli 12 000 enemmän kuin vuonna 2004. Jäsenistön kasvu on osin liittosiirtymien takia ollut kuitenkin tätä voimakkaampaa ja opiskelijoiden osuus jäsenistöstä on hieman laskenut. Tradenomiliitossa opiskelijoiden osuus on 60 %. Paljon opiskelijoita on edelleen Tekniikan akateemisten liitossa, jossa

opiskelijoiden osuus on 34 % ja määrä 24 500. Uudessa Insinööriliitossa opiskelijajäseniä on 15 800 (25.8%) ja Suomen Ekonomiliitossa 14 000 (30.1%).

AKAVA:ssa on eläkeläisiä 9.6 % kokonaisjäsenmäärästä, mikä on hieman enemmän kuin vuonna 2004. Eläkeläisten määrä on selvästi aiempaa suurempi, 53 000, kun se oli vuonna 2004 36 000. Suhteellisesti eniten eläkeläisiä on AKAVA:n liitoista Upseeriliitossa (39.2%), Päälystöliitossa (32.6%), Farmasialiitossa (27.5%), Professoriliitossa (26.7%), Suomen Hammaslääkäriliitossa (21.9%) ja Metsänhoitajaliitossa (20.3%). Määrällisesti heitä on selvästi eniten Opetusalan Ammattijärjestössä, noin 19 700 eli 16.4 % jäsenistöstä. OAJ:n eläkeläisten määrä on lisääntynyt 2500 vuodesta 2004 vuoteen 2009.

Yrittäjiä on AKAVA:n liitoissa 1.9 % eli suhteellisesti lähes saman verran kuin vuonna 2004. Yrittäjien määrä on lisääntynyt noin 2000, mikä johtuu SMKJ:n ja sen yrittäjäjäsenten siirtymisestä AKAVA:an. Vuoden 2009 lopussa yrittäjiä oli 10 500 ja vuonna 2004 8 500. Eniten yrittäjiä on Lääkäriliitossa (1800), SMKJ:ssä (1700) ja Suomen Hammaslääkäriliitossa (1500).

Vapaaajasiä tai lepääviä jäseniä AKAVA:ssa on edelleen vähän, 0.2 % ja heidän määränsä ja osuutensa on laskenut aiemmasta.

4.1.3 STTK

STTK:ssa eläkeläisten osuus kasvoi selvästi vuosien 2001 ja 2004 välillä. Heidän osuutensa kokonaisjäsenistöstä oli vuonna 2001 7.7 % ja 12.6 % vuonna 2004. Valtaosa noususta aiheutui kuitenkin SAK:n tavoin aiemmin vapaaajasiäksi luokiteltujen jäsenten luokittelemisesta eläkeläisiksi. Kuitenkin eläkeläisten ja vapaaajasiänten yhteinen osuus kohosi sekin vuoden 2001 11 prosentista 14.5 prosenttiin vuonna 2004. Vuoden 2004 lopussa eläkeläisten määrä oli STTK:n liitoissa 76 000. Vuonna 2009 eläkeläisiä on STTK:ssa 67 000. STTK:n jäsenmäärä on kuitenkin alentunut ja eläkeläisten osuus on laskenut vain hieman 12.6 %:sta 11.9 %:iin. Suhteellisesti eniten eläkeläisiä on Mediaunionissa (47.6%), Meijerialan ammattilaisissa (43.3%) ja Konepäälystöliitossa (40%). Määrällisesti eniten eläkeläisiä on Toimihenkilöunionissa, jossa on 21 000 eläkeläistä, mikä on 18.6 % liiton kokonaisjäsenmäärästä.

Vapaaajasiäksi luokiteltuja STTK:ssa oli vielä vuonna 2004 1.9 % eli noin 12 000. Osuus on nyt selvästi pienempi, koska vapaaajasiä on alettu luokitella eläkeläisiksi. Vuonna 2009 vapaaajasiänten osuus kokonaisjäsenmäärästä on 0.6 %.

Opiskelijajäseniä STTK:ssa oli 5.2 % vuonna 2001 ja 5.8 % vuonna 2004. Määrällisesti luvut ovat 31 000 ja 35 000. Opiskelijajäsenten määrä on lisääntynyt huomattavasti vuoden 2004 jälkeen. Vuonna 2009 heitä on 49 000 ja osuus on noussut 8.6 %:iin. Opiskelijoita on lähinnä terveydenhoitoalan liitoissa, Terveydenhoitajaliitossa 22.1 % ja TEHY:ssä 14.6 %. TEHY:ssä opiskelijajäseniä on 21 000 mikä on kaksi kertaa niin paljon kuin vuonna 2004.

Yrittäjiä on STTK:n jäsenistöstä enää 0.2 % ja heidän lukumääränsä on 1 400. Vuonna 2004 määrä oli 4 400. Vähennys johtuu paljolti SMKJ:n siirtymisestä AKAVA:an. Liitossa on 1700 yrittäjää.

4.2 Varsinaisen edunvalvonnan piirissä olevat jäsenet

Varsinaisen edunvalvonnan piirissä olevien jäsenten määrä saadaan vähentämällä edellä tarkasteltujen erityisryhmien määrät liittojen ilmoittamista kokonaisjäsenmäärästä. Tämän erottelun yhtenä keskeisenä tarkoituksena on alun perin ollut mahdollistaa tutkimusasetelman vaatima vertailtavuus palkansaajien määrään työvoimatilastoissa. Eläkeläiset, opiskelijat ja yrittäjät jäävät siksi pois. Yrittäjiksi lasketaan virallisissa tilastoissa myös avustavat perheenjäsenet. Työttömät lasketaan kuuluvaksi varsinaisen edunvalvonnan piiriin.

Taulukko 6. Keskusjärjestöjen jäsenmäärät ja varsinaisen edunvalvonnan piirissä olevat jäsenet vuosina 2004 ja 2009

	SAK		AKAVA		STTK		YHT	
	2004	2009	2004	2009	2004	2009	2004	2009
Kokonaisjäsenmäärä (1000)	1057	1033	449	547	601	568	2107	2148
Erityisryhmät (1000)	263	284	136	164	127	121	526	569
Edunvalvonnan piirissä (1000)	794	749	312	383	474	448	1581	1580
Edunvalvonnan piirissä (%)	75,1	72,5	69,6	70	78,9	78,8	75	73,5

4.3 Työttömät

Työttömät lasketaan mukaan varsinaisen edunvalvonnan piiriin. Vuonna 1994 työttömyys oli pahimmillaan ja tuolloin työttömien osuus edunvalvonnan piirissä olevista jäsenistä oli 16.9 %. Vuoden 2001 tutkimuksessa työttömien osuus edunvalvonnan piirissä olevista jäsenistä oli 7.7 % ja se pysyi samana vuonna 2004. Työttömyydessä ei ole tapahtunut liitoilta koottujen tietojen perusteella muutosta myöskään vuoden 2004 jälkeen. Vuonna 2009 työttömien osuus on 7.6 % ja myös määrällinen muutos on pieni. Työvoimatilaston mukaan työttömien osuus työvoimasta oli vuonna 1994 16.6 %. Vuonna 2001 työvoimatilaston mukainen työttömyysaste oli 9.1 %, vuonna 2004 8.9 % ja 9.4 % vuonna 2009.

Eröt työvoimatutkimuksen ja tämän tutkimuksen mukaisessa työttömyysasteen kehityksessä ovat siten varsin pienet. Kaikki työttömät eivät kuitenkaan näy liittojen ilmoittamissa työttömien määrissä.

Jäsenistössä on työttömiä yhteensä 120 000. Seuraavassa tarkastelussa työttömyys ilmoitetaan prosentteina kokonaisjäsenmäärästä.

Taulukko 7. Työttömien osuus kokonaisjäsenmäärästä ja varsinaisen edunvalvonnan piirissä olevista jäsenistä vuosina 2004 ja 2009.

	SAK		AKAVA		STTK		YHT	
	2004	2009	2004	2009	2004	2009	2004	2009
Jäseniä	1057222	1032741	448652	547123	601243	568539	2107117	2148403
Työttömiä	75495	77320	14629	15389	31191	27182	121315	119891
Työttömiä % kokonaisjäsenm.	7,1	7,5	3,3	2,8	5,2	4,8	5,8	5,8
Työttömiä % edunvalv.	9,5	10,3	4,7	4	6,6	6,1	7,7	7,6

SAK:ssa työttömiä on 77 300, mikä on 7,5 % kokonaisjäsenmäärästä. Työttömien osuus on suurin Puu- ja Erityisalojen liitossa, missä heitä on 16,6 % kokonaisjäsenmäärästä. Kemianliiton jäsenistä on työttömänä 16 %. Palvelualojen ammattiliitossa työttömiä on liitoista määrällisesti eniten, 16 000, mikä on 7,4 % kokonaisjäsenmäärästä.

STTK:ssa työttömien osuus on 4,8 %. Toimihenkilöunionissa työttömien osuus on 10,6 % ja määrä 12 000. ERTO:ssa työttömien osuus on liki yhtä suuri, 8,6 %.

AKAVA:ssa työttömien osuus kokonaisjäsenmäärästä on 2,8 %. Määrällisesti työttömiä on jäsenistössä 15 400 ja liitoista eniten työttömiä on Opetusalan ammattijärjestössä, 8 200, jossa työttömien osuus kokonaisjäsenmäärästä on 6,9 %.

4.4 Ulkomailla työskentely

Ulkomailla työskentelevien liittojen jäsenten määrä on ollut vähäinen kaikissa ministeriön järjestäytymistutkimuksissa. Vuonna 1994 ulkomailla työskenteleviä oli keskusjärjestöissä 11 900, vuonna 2001 12 000, vuonna 2004 8 300 ja 7200 vuonna 2009. Heidän määränsä liitoissa on siis yleisesti vähentynyt. Aiemmissä tutkimuksissa todettiin, että ulkomailla työskentelevät lähinnä hyvin koulutetut, kansanvälisissä yhtiöissä työskentelevät johtajat, toimihenkilöt sekä asiantuntijat.

Taulukko 8. Ulkomailla työskentelevien osuus varsinaisen edunvalvonnan piirissä olevista jäsenistä keskusjärjestöittäin vuosina 2004 ja 2009

	SAK		AKAVA		STTK		YHT	
	2004	2009	2004	2009	2004	2009	2004	2009
Edunvalvonnan piirissä (1000)	794	749	312	383	474	448	1581	1580
Ulkomailla työskentelevät	1286	984	4949	4385	2105	1846	8340	7215
Ulkomailla työskentelevät %	0,2	0,1	1,6	1,1	0,4	0,4	0,5	0,5

AKAVA:ssa ulkomailla työskenteleviä on määrällisesti eniten Tekniikan Akateemisten liitossa (1100). Ekonomiliitossa ulkomailla työskenteleviä on 700 ja Uudessa Insinööriliitossa 400.

STTK:n liitoista eniten ulkomailla työskentelee TEHY:n jäseniä, joita on ulkomailla 900. Pardian jäseniä työskentelee ulkomailla 400. SAK:n liitoista Merimiesunionilla on 500 ja JHL:lla 200 ulkomailla työskentelevää jäsentä.

4.5 Maksavat jäsenet

Maksavia jäseniä ovat kaikki, jotka maksavat jäsenmaksua eikä kyselylomakkeessa tehty erotteluja tarkasteltujen erityisryhmien jäsenmaksuista. Liitoissa on niiden osalta erilaisia muuttuvia käytäntöjä. Jo edellisessä tutkimuksessa voitiin vastauksen perusteella kuitenkin arvioida, että useimmiten liitoissa opiskelijat, eläkeläiset ja vapaajäsenet eivät maksa jäsenmaksua. Kaikki jäsenet maksavat jäsenmaksua 10 liitossa. Nämä ovat lähinnä pieniä liittoja. Tyypillistä on, että SAK:ssa eläkeläiset on vapautettu jäsenmaksusta ja sen liittojen jäsenissä on runsaasti pitkän jäsenyysajan (esim. 30 v.) vuoksi jäsenmaksusta vapautettuja. Tämä ryhmä on siirtymässä eläkkeelle ja aiemmissa tutkimuksissa tietoviiveiden takia raja vapaajäsenten ja eläkkeellä olevien jäsenten välillä on ollut rekistereissä häilyvä. Nyt rekisterit on saatu tältä osin kuntoon.

AKAVA:ssa on seitsemän liittoa, jossa jäsenmaksu peritään kaikilta jäseniltä. Nämä ovat melko pieniä liittoja ja usein ammattiin sidottuja. Jotkut AKAVA:n liitot perivät opiskelijajäseniltä maksun. Yrittäjäjäseniltä maksu peritään ja heitä on lähinnä AKAVA:ssa.

Taulukko 9. Maksavat jäsenet ja osuus kokonaisjäsenmäärästä % vuosina 2004 ja 2009

	SAK		AKAVA		STTK		YHT	
	2004	2009	2004	2009	2004	2009	2004	2009
Kokonaisjäsenmäärä (1000)	1057	1033	449	547	601	568	2107	2148
Maksavat jäsenet	771979	728461	369888	428486	483569	417261	1612307	1574208
Maksavat jäsenet %	73	70,5	82,3	78,3	80,5	73,5	76,5	73,3
Edunvalvonnan piirissä (1000)	794	749	312	383	474	448	1581	1580

SAK:ssa ja STTK:ssa kaikki edunvalvonnan piirissä olevat eivät maksa jäsenmaksua, mikä näkyi myös aiemmissa tutkimuksissa. Tämä heijastanee muista keskusjärjestöistä poikkeavaa vapaajäsenyyttä. Osa vapaajäsenistä on vielä työelämässä mukana. AKAVA:ssa taas maksavia jäseniä on enemmän kuin edunvalvonnan piirissä olevia jäseniä. Siinä on opiskelijoita ja yrittäjiä enemmän kuin SAK:ssa ja osa opiskelijoista ja kaikki yrittäjät ovat jäsenmaksun piirissä.

4.6 Naiset ammattiliitoissa

Enemmistö järjestäytyneistä on naisia, 54,7 %. Osuus on kohonnut hieman vuodesta 2004, jolloin se oli 53,1 %. Naisten osuus lasketaan kokonaisjäsenmäärästä, mikä on kasvanut 41 000 vuodesta 2004, ja myös naisten määrä on lisääntynyt. Lisäystä on liki 56 000 jäsentä vuodesta 2004. AKAVA:ssa naisten määrä on kasvanut 58 000 ja STTK:ssa 10 000. SAK:ssa naisten määrä on puolestaan vuonna 2009 12 000 pienempi kuin vuonna 2004.

Taulukko 10. Naisten osuus kokonaisjäsenmäärästä keskusjärjestöittäin 2004 ja 2009

	SAK		AKAVA		STTK		YHT	
	2004	2009	2004	2009	2004	2009	2004	2009
Kokonaisjäsenmäärä (1000)	1057	1033	449	547	601	568	2107	2148
Naisten määrä	490297	477952	220314	278449	408455	418632	1119066	1175033
Naisia %	46,4	46,3	49,1	50,9	68	73,6	53,1	54,7
Jäseniä	1057222	1032741	448652	547123	601243	568539	2107117	2148403

Suuret naisvaltaiset terveydenhoitoalan liitot, TEHY ja SuPer, ovat STTK:n jäsenliittoa ja se näkyy naisten osuudessa. STTK:ssa naisten osuus kokonaisjäsenmäärästä on 73,6 %. AKAVA:ssa naisia on jäsenistöstä noin puolet ja SAK:ssa 46,3 %. Osuudet vastaavat keskusjärjestöjen omia jäsentutkimustietoja. STTK:n toimihenkilöbarometrissa 2005 naisvastaajien osuus oli 69 % (Toimihenkilöbarometri 2005) ja vuoden 2009 barometrissa 76 % (Toimihenkilöbarometri 2009). AKAVA:ssa taas naisten osuus jäsenjärjestöjen palkansaajajäsenistä oli 54 % vuoden 2005 alussa (Työmarkkinatutkimus 2004), mikä on hieman enemmän kuin tämän tutkimuksen mukainen osuus kaikista jäsenistä vuonna 2004. Opiskelijajäsenissä oli ilmeisesti enemmän miehiä kuin naisia. Vuoden 2010 syksyllä AKAVA:ssa oli naisia kaikista jäsenistä 51 % (Akavaaika 2011), mikä on taas tämän tutkimuksen mukainen osuus. SAK:n järjestötutkimuksen mukaan naisten osuus vuonna 1998 oli 46 % liittojen jäsenistöstä (SAK:n järjestötutkimus 2000). SAK:ssa naisten osuus on pysynyt vakaana myös järjestön omien tietojen mukaan. SAK:n internet-sivustolla ilmoitetaan naisten osuudeksi vuonna 2010 47 % liittojen koko jäsenistöstä. Lähes sama osuus, 46 %, ilmoitetaan myös keskusjärjestön vuoden 2010 järjestötutkimuksessa (Alho, 2011).

Seuraavassa taulukossa kuvataan, miten nais- ja miesvaltaiset liitot eri keskusjärjestöissä jakautuvat.

Taulukko 11. Nais- ja miesvaltaisuus ammattiliitoissa keskusjärjestöittäin

	SAK	AKAVA	STTK	YHT
Miehiä vähintään 61 %	50,0	26,5	38,9	36,1
Osuudet 0-60 %	30,0	23,5	16,7	23,6
Naisia vähintään 61 %	20,0	50,0	44,4	40,3
Yhteensä	100,0	100,0	100,0	100,0
N	20	34	18	72

Taulukossa 11 liitto tulkitaan mies- tai naisvaltaiseksi, jos sukupuolen osuus on vähintään 61 % jäsenistöstä. Tällä perusteella kaikista keskusjärjestöjen tutkimuksessa mukana olevista liitoista 36 % on mies- ja 40 % naisvaltaisia. Miesvaltaisia liittoja on eniten SAK:ssa, 50 %. STTK:n liitoista miesvaltaisia on 39 % ja AKAVA:n liitoista vain 27 %. Naisvaltaisia liittoja on taas eniten AKAVA:ssa, 50 %. STTK:ssa naisvaltaisia on 40 % liitoista. SAK:n liitoista naisvaltaisia on 20 %. AKAVA:n liitoista 24 %:ssa kummarkaan sukupuolen osuus ei ylitä 60 %. SAK:ssa tällaisia liittoja on 30 % ja STTK:ssa 17 %. STTK:ssa liitot ovat siten eniten ja SAK:ssa taas vähiten sukupuolittain eriytyneet.

4.7 Ikärakenne

Ammattiliittojen jäsenistön ikärakenteesta ei saada vielääkään täysin tarkkaa kuvaa. Aiemmissä tutkimuksissa liitot ilmoittivat yleensä ikärakenteen koko jäsenistöstä, mikä toisaalta lisää opiskelijoiden kautta nuorten osuutta ja eläkeläisten sisällyttäminen lukuihin taas lisää lähinnä yli 60-vuotiaiden osuutta. Nyt liitoilta kysyttiin ensisijaisesti työelämässä mukana olevien ikärakennetta. Tässä tutkimuksessa se saatiin 32 liitolta eli alle joka toiselta liitolta. Akavan luvuissa on mukana 19, SAK:n 8 ja STTK:n 5 liittoa. Nämä ikärakennetiedot esitetään kuitenkin taulukossa 12 siinä toivossa, että jossain vaiheessa tutkimuksiin onnistuttaisiin saamaan täydellisemmät luvut. Akavan osalta mukana on 77 % edunvalvonnan piirissä olevista jäsenistä. SAK:ssa vastaava osuus on 70 % ja STTK:ssa vain 20 %. Kaikkiaan peitto on 57 % keskusjärjestöjen kaikista edunvalvonnan piirissä olevista jäsenistä.

Taulukko 12. Liittojen jäsenet sukupuolen ja iän mukaan vuonna 2009 %

Miehet	SAK	AKAVA	STTK	YHT.
-29	17,8	8,5	8,0	13,7
30-39	19,1	27,0	21,1	22,4
40-49	24,9	28,0	30,4	26,4
50-59	27,1	26,3	31,9	26,9
60-	11,1	10,2	8,6	10,6
Yhteensä	100	100	100	100
N	216488	154862	13570	384920

Naiset	SAK	AKAVA	STTK	YHT.
-29	18,2	10	6,5	14,3
30-39	17,6	27,9	20,1	20,7
40-49	22,3	30,2	30,2	25,5
50-59	28,1	25,5	33,9	28,2
60-	13,9	6,4	9,2	11,2
Yhteensä	100	100	100	100
N	308000	140517	75362	523879

Yhteensä	SAK	AKAVA	STTK	YHT.
-29	18	9,2	6,8	14,1
30-39	18,2	27,4	20,2	21,4
40-49	23,4	29	30,3	25,9
50-59	27,7	25,9	33,6	27,7
60-	12,7	8,4	9,1	11
Yhteensä	100	100	100	100
N	524488	295379	88932	908799

Ikärakennetaulukot kuvaavat liittojen työelämässä mukana olevaa jäsenistöä, joten eläkeläiset ja opiskelijat eivät ole niissä mukana. Taulukko ei ole kattava ja siihen tulee suhtautua epäillen. Kuitenkin näyttäisi siltä, että SAK:n jäsenistössä olisi suhteellisesti enemmän nuoria, alle 30-vuotiaita, kuin muissa keskusjärjestöissä ja samalla 60 vuotta täyttäneiden osuus on SAK:ssa suurin.

Suppeatkin tiedot taulukossa 12 näyttäisivät pitkälti ilmaisevan melko oikeita ikärakennetietoja. AKAVA:n osalla vuoden 2010 alun kokonaistiedot työvoimaan kuuluvien ikärakenteesta vastaavat lähes täysin taulukon yhteensä jakaumaa (Aka-vaaka 2011). SAK:n osalta ikärakennetta voi verrata vuoden 2010 Järjestötutkimuksen otoksen ikäjakaumaan (Järjestötutkimus 2011). Otoksessa ovat mukana työvoimaan kuuluvat jäsenet ja luokitus on erilainen kuin taulukossa 12. Kuitenkin sen perusteella voi arvioida, että alle 30-vuotiaiden osuus taulukossa 12 on SAK:n osalta noin 6-7 prosenttia liian suuri ja muut osuudet taas hieman liian pieniä. STTK:sta

löytyy vuoden 2009 Toimihenkilöbarometrin (Toimihenkilöbarometri 2011) kyselyyn vastanneiden ikäjakauma eikä vertailu ole kovinkaan luotettava. Kuitenkin sen perusteella voinee sanoa, että STTK:n jäsenistö on keskusjärjestöjen jäsenistöstä kaikkein iäkkäintä.

Taulukon 12 ikäjakaumaa tarkastellaan raportissa myöhemmin Tilastokeskuksen työvoimatutkimusten vertailutietoja esiteltäessä.

5 Jäsenistö toimialoittain

5.1 Päätoimialat

Toimialaluokittelu on aiempien tutkimusten mukainen. Pääluokat ovat teollisuus, yksityiset palvelualat, julkiset palvelualat ja alkutuotanto. Julkisen sektorin työnantajina erotetaan valtio, kunnat ja seurakunnat. Vuosien 1994 ja 2001 välillä monet julkiset palvelut yksityistettiin. Posti muuttui osakeyhtiöksi vuonna 1994 ja Valtionrautatiet vuonna 1995. Teleliikenne eriytettiin postista vuonna 1998. Vuoden 2001 tutkimuksessa posti ja tele sekä rautatieliikenne luokiteltiin kuitenkin vielä julkiseksi eikä yksityiseksi palveluksi. Tämä tehtiin vertailtavuuden parantamiseksi. Tästä luovuttiin vuoden 2004 tutkimuksessa ja posti, tele ja rautatieliikenne on seuraavissa taulukoissa laskettu yksityiseksi palveluksi. Toimialataulukoissa ovat mukana edunvalvonnan piiriin kuuluvat liittojen jäsenet.

Taulukko 13. Järjestäytyneiden palkansaajien jakaantuminen toimialoittain (%) vuosina 2004 ja 2009

	SAK		AKAVA		STTK		YHT	
	2004	2009	2004	2009	2004	2009	2004	2009
Teollisuus	43,7	43,3	21,1	19,5	16,9	15,9	31,2	29,8
Yksit. palvelut	29,7	34,6	23,3	31	26,9	28,3	27,6	32,1
Julk. palvelut	24,7	20,9	55,2	48,8	54,8	53,5	39,8	37
Alkutuotanto	1,8	1,2	0,4	0,2	1,4	1,7	1,4	1,1
Yhteensä	100	100	100	100	100	100	100	100
N	794237	748865	312202	383036	474447	447754	1580886	1579655

Edunvalvonnan piirissä olevista liittojen jäsenistä 37,0 % toimii julkisella sektorilla vuonna 2009. Teollisuudessa heistä on 29,8 % . Teollisuuteen lasketaan myös rakentaminen. Yksityisillä palveluilla liittojen palkansaajajäsenistä on 32,1 %. Tähän ryhmään kuuluvat mm. kauppa, majoitus- ja ravitsemistoiminta, rahoitus, vakuutus ja liike-elämän palvelut sekä liikenne. Alkutuotannossa järjestöjen edunvalvonnan piirissä olevista toimii 1,1 %.

Vuoden 2004 jälkeen selkeä suuntaus on keskusjärjestöissä ollut yksityisten palvelujen osuuden kasvu ja teollisuuden ja julkisten palvelujen osuuden pienentyminen. Vielä vuosien 2001 ja 2004 välillä palkansaajajäsenistön toimialarakenne poikkesivat vain vähän toisistaan. Nyt muutos on ollut huomattava ja yksityisten palvelujen osuus on kasvanut 4,5 prosenttiyksikköä vuodesta 2004. Määrällisesti tämä merkitsee noin 71 000 työpaikkaa.

SAK:ssa teollisuudessa työskentelee 43.3 % palkansaajista, kun taas AKAVA:a ja STTK:a leimaavat julkisten palvelujen toimialat. STTK:ssa julkisissa palveluissa toimii 53.5 % ja AKAVA:ssa 48.8 % järjestäytyneistä palkansaajista.

SAK:n internet-sivuilla ilmoitettiin teollisuuden osuudeksi 47 prosenttia, yksityisten palvelujen osuudeksi 20 prosenttia, julkisen sektorin osuudeksi 22 prosenttia ja kuljetusalojen osuudeksi 11 prosenttia vuonna 2004. Erot taulukon 13 lukuihin olivat melko pienet. Teollisuuden osuus oli SAK:n lukujen mukaan hieman suurempi ja julkisten palvelujen osuus taas vähän pienempi kuin vuoden 2004 tutkimuksen perusteella lasketut osuudet. Vuonna 2010 SAK:n internet-sivuston mukaan teollisuuden osuus toimialoista on 45.2 %, yksityisten palveluiden 27.9 % ja julkisten palveluiden osuus 23.1 %. Yksityisten palveluiden osuus on selvästi pienempi ja julkisten palveluiden osuus hieman suurempi kuin tässä tutkimuksessa. Kehityksen suunta on kuitenkin sama.

STTK:n toimihenkilöbarometrin vastaajista taas valtion, kuntien ja terveydenhuollon palveluksessa toimi yhteensä 57 % vuonna 2004. (Toimihenkilöbarometri 2005). Tämä vastasi hyvin vuoden 2004 tutkimuksen julkisten palvelujen osuutta, sillä terveydenhuoltoalalla työskentelevistä hiukan yli kymmenesosa oli yksityisellä sektorilla ja terveydenhuollossa toimi STTK:n barometrin mukaan 33 % jäsenistöstä. Näin siis valtion ja kuntien osuudeksi muodostuu barometrissa noin 54 %, kun yksityisen sektorin osuus vähennetään terveydenhuollosta. Teollisuuden osuus oli toimihenkilöbarometrin mukaan STTK:ssa 20 % vuonna 2004, kun se vuoden 2004 tutkimuksessa oli 17 %. Vuonna 2009 Toimihenkilöbarometrin mukaan julkisella sektorilla toimii kaikkiaan 60 % vastaajista (Toimihenkilöbarometri 2011). Terveydenhuollon osuus on edelleen 33 %, joten valtion ja kuntien osuudeksi muodostuu nyt barometrin mukaan noin 56 % jäsenistöstä. Osuus vastaa siten hyvin tässä tutkimuksessa laskettua julkisen sektorin osuutta myös vuonna 2009.

AKAVA:n työmarkkinatutkimuksen mukaan työssä olevien työnantajista 45 % oli vuonna 2004 yksityisiä (Työmarkkinatutkimus 2004), mikä on lähes sama osuus kuin tässä tutkimuksessa vuonna 2004. Vuoden 2010 alussa AKAVA:n tilastojen mukaan (Akavaaika 2011) työvoimasta toimii julkisissa palveluissa kaikkiaan 43 % ja yksityisissä yrityksissä 53 %. Muutos on AKAVA:n omissa tiedoissa hieman suurempi kuin tässä tutkimuksessa, mutta kuitenkin taas saman suuntainen.

5.2 Julkisen sektorin järjestäytyneet palkansaajat

Taulukko 14. Järjestäytyneiden palkansaajien jakaantuminen julkisella sektorilla vuosina 2004 ja 2009

	SAK		AKAVA		STTK		YHT	
	2004	2009	2004	2009	2004	2009	2004	2009
Valtio	3,4	2,3	14,3	11,2	14	11,1	8,7	7
Kunnat	20,4	18,4	38,9	35,9	39	41	29,6	29,1
Seurakunta	0,3	0,2	1,7	1,6	1,8	1,4	1	0,9
Muu julk.	0,7	-	0,3	-	0	-	0,4	-
Yhteensä	24,8	20,9	55,2	48,8	54,8	53,5	39,7	37
N	196440	156868	172277	186895	259909	239618	628626	583381

Yleisin liittojen edunvalvonnan piirissä olevien jäsenten julkisen sektorin työnantaja on kunta. Sen palveluksessa heistä on 29.1 % eli kolme neljännestä julkisen sektorin koko osuudesta. Valtion palveluksessa järjestäytyneistä palkansaajista on 7.0 % ja seurakuntien 1.0 %. Kuntien osuus on pysynyt liki ennallaan ja valtion osuus alentunut 1.7 % vuodesta 2004.

Tulokset ovat keskusjärjestöjen osalta likimain samat kuin järjestöjen omissa tutkimuksissa saamat tulokset. AKAVA:ssa kunta oli vuonna 2004 työnantajana 37 ja valtio 13 prosentille työssä olevista jäsenistä (Työmarkkinatutkimus 2004). Vastavat luvut vuoden 2010 alusta ovat 34 ja 7 prosenttia. Kunnan osuus on liki sama ja valtion osuus taas ei ole AKAVA:n tilastojen mukaan laskenut yhtä paljon kuin tässä tutkimuksessa.

STTK:ssa kunnan osuus oli 41 ja valtion 14 prosenttia vuonna 2004 (Toimihenkilöbarometri 2005) ja vuonna 2009 osuudet ovat liki samat, 42 % ja 13 %. SAK:n jäsenistöstä oli järjestötutkimuksen mukaan 20 prosenttia kunnan ja 5 prosenttia valtion palveluksessa vuonna 1998 (Laukkanen 2001,15). Vuonna 2010 järjestötutkimuksessa kunnan osuus on vastaajista 20 % ja valtion 3 %. Valtion ja kunnan liikelaitokset sijoittuvat yksityiselle sektorille ja niiden osuus vastauksissa on 5 % (Alho 2011).

5.3 Toimialojen muutos keskusjärjestöittäin

Keskusjärjestöittäinen järjestäytymiskyselyihin perustuva toimialakehitys esitetään taulukossa 15. STTK:n osalta vuoden 1989 tiedot sisältävät myös TVK:n luvut. Aikavertailu ei ole yksityistämisen aiheuttamien luokittelun muutosten takia kovin luotettava.

SAK:ssa teollisuuden osuus toimialoista on ollut melko vakaa ja se on säilyttänyt asemansa yleisimpänä toimialana. Yksityisten palvelujen osuus ei sekään kasvanut kovinkaan paljon vuoteen 2004 mennessä vaikka monet valtion toiminnot olikin

yksityistetty. Sen sijaan vuodesta 2004 vuoteen 2009 yksityisten palvelujen osuus on kohonnut noin viisi prosenttiyksikköä ja julkisten palvelujen osuus on laskenut vastaavasti. Tämä aiheutuu JHL:n, aiemmin kunta-alan työntekijöitä edustaneen KTV:n, vuoden 2009 suuresta yksityisissä palveluissa toimivien määrästä, 36000.

AKAVA ja STTK ovat olleet selkeästi julkisten alojen keskusjärjestöjä. AKAVA:ssa liki kaksi kolmannesta toimi julkisella sektorilla vuonna 1989. Osuus on sen jälkeen laskenut koko ajan. Vuonna 2004 osuus oli kuitenkin vielä 55 %, mutta on alentunut 6.4 prosenttiyksikköä vuoteen 2009 mennessä, jolloin se on 49 %. Tämä muutos ei johdu liittojen keskusjärjestösiirtymistä, sillä AKAVA:aan on liittynyt yksityisen palvelusektorin toimialan 12 000 SMKJ:n jäsenen lisäksi myös 8000 kunta-alan teknistä ja 4000 Päälystöliiton jäsentä. Muutoksen taustalla AKAVA:ssa ovat ennemmin laaja sosiaali-, terveys- ja koulutuspalvelujen sekä teknisen alan asiantuntijapalveluiden yksityistyminen. Julkisen sektorin pienenemisen myötä yksityisten palveluiden osuus on AKAVA:ssa kohonnut vuoden 1989 16 %:sta 31 %:iin vuonna 2009. AKAVA:ssa teollisuuden osuus on säilynyt melko vakaasti hieman alle 20 prosentissa.

STTK:ssa julkisten palveluiden osuus on pysynyt hieman yli 50 %:ssa vuodesta 1989 aina vuoteen 2009. Suuret terveydenhoitoalan liitot ovat STTK:ssa ja niissä yksityistyminen on ollut suhteellisen vähäistä. Lisäksi suuret kunta-alan Jyty ja valtiosektorin Pardia ovat liittoina koonneet keskusjärjestöön kunnan ja valtion toimihenkilöitä. STTK:ssa teollisuuden osuus on 16 % vuonna 2009 ja se on hieman laskenut vuodesta 1989. Yksityisten palvelujen osuus on STTK:ssa 28 % ja se taas on melko tasaisesti hieman noussut.

Tilastokeskuksen työvoimatutkimusten mukaan koulutus-, terveys- ja sosiaalipalveluissa on vuonna 2009 yksityisen sektorin henkilöstöä 106 000, mikä on 24 000 enemmän kuin vuonna 2004. Samanaikaisesti aloilla on valtion palveluksessa 32 000 ja kuntien 390 000 ja nämä luvut ovat pysyneet samoina vuodesta 2004.

Taulukko 15. Toimialat keskusjärjestöittäin 1989, 1994, 2001, 2004, 2009 %

Kaikki	1989	1994	2001	2004	2009
Teollisuus	34,9	32,1	31,2	31,2	29,8
Yksityiset palvelut	22,6	25,2	27,6	27,6	32,1
Julkiset palvelut	40	40,8	40	39,8	37
Alkutuotanto	2,2	1,1	1,2	1,4	1,1
Yhteensä	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
N (1000)	1 576	1 678	1 635	1 581	1 580

SAK	1989	1994	2001	2004	2009
Teollisuus	45,3	42,1	43,6	43,7	43,3
Yksityiset palvelut	24,3	29,4	27,9	29,7	34,6
Julkiset palvelut	27,9	26,5	27,1	24,7	20,9
Alkutuotanto	2,2	1,6	1,4	1,8	1,2
Yhteensä	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
N (1000)	900	911	834	794	749

AKAVA	1989	1994	2001	2004	2009
Teollisuus	17,3	18,2	18,7	21,1	19,5
Yksityiset palvelut	15,7	17,5	26	23,3	31
Julkiset palvelut	64,5	61,2	55,1	55,2	48,8
Alkutuotanto	0,5	0,3	0,2	0,4	0,2
Muut	2	2,8	-	-	-
Yhteensä	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
N (1000)	183	237	291	312	383

STTK	1989 TTK/T	1994 VK	2001	2004	2009
Teollisuus	22,3	20,9	18,2	16,9	15,9
Yksityiset palvelut	20,6	21,4	28	26,9	28,3
Julkiset palvelut	54	56,2	52,4	54,8	53,5
Alkutuotanto	3	0,6	1,4	1,4	1,7
Muut	0,1	0,9	-	-	-
Yhteensä	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
N (1000)	473	530	510	474	448

6 Järjestäytymisaste

Järjestäytymistä mitataan liittojen jäsenmäärien suhteella potentiaalsiin jäseniin, joiden määrä saadaan työvoimatilastoista. Potentiaalisia jäseniä ovat palkansaajat ja työttömät. Palkansaajat kattavat työlliset, joista on poistettu yrittäjät ja avustavat perheenjäsenet. Järjestäytymisastetta on aiemmissa sitä selvittävässä raporteissa kuvattu kolmella tavalla.

1. Kokonaisjärjestäytymisaste on kaikkien keskusjärjestöjen jäsenten määrän suhde potentiaalsiin jäseniin.
2. Järjestäytymisaste kuvataan ammattijärjestöjen edunvalvonnan pii-rissä olevien jäsenten määrän suhteena potentiaalsiin jäseniin.
3. Järjestäytymisaste lasketaan liittoittain eri osaryhmille järjestäyty-neiden ja potentiaalisten jäsenten määrän suhteena.

Kokonaisjärjestäytymisaste vääristää järjestäytymistä. Siinä verrataan mm. eläkeläisten ja opiskelijoiden määrän kehitystä jäsenistössä yleiseen palkansaajien ja työttömien määriin, joihin nämä ryhmät eivät sisälly. Järjestäytymisaste voi näin nousta yli sadan prosentin. Kyse on aivan eri perusjoukoista.

Selkein tapa kuvata järjestäytymisastetta on tarkastella samaa perusjoukkoa. Järjestöjen edunvalvonnan piirissä olevat on laskettu siten, että kokonaisjäsenmäärästä on vähennetty eläkeläiset, opiskelijat, vapaajäsenet ja yrittäjät. Työvoimatilastoissa määrittely on sama ja edunvalvonnan piirissä olevat sisältyvät palkansaajien ja työttömien yhteismäärään. Näiden suhteesta muodostuu edunvalvonnan piirissä olevien järjestäytymisaste.

Järjestäytymisasteen muodostaminen liittoittaisista luvuista lasketaan jäsenmäärän suhteena liittojen alaan kuuluvien potentiaalisten jäsenten määrään. Yleisimmin tämä voisi toimia toimialaluokittelun pohjalta, mutta liittorakenne ei kuitenkaan ole aina toimialapohjainen. Tässä tutkimuksessa liitoilta kysyttiin omaa arviota potentiaalisista jäsenistä ja näitä arvioita verrataan sitten liittojen jäsenmääriin. Jäsenmääräperuste voi vastauksissa kuitenkin olla joko kokonaisjäsenmäärä tai edunvalvonnan piirissä olevien jäsenten määrä. Liittojen arviot järjestäytymisasteestaan esitetään liitteessä 2.

6.1 Kokonaisjärjestäytymisaste

Taulukko 16. Kokonaisjärjestäytymisaste

	1989	1994	2001	2004	2009
Ay-jäseniä	1901000	2064000	2082000	2107000	2148403
Palkansaajat ja työttömät	2193000	2137000	2298000	2293000	2343700
Kokonaisjärjestäytymisaste	86,7	96,5	90,6	91,9	91,7

Ammattijärjestöjen jäsenten lukumäärä on lisääntynyt vuodesta 2004 41 000. Palkansaajien ja työttömien yhteismäärä on kuitenkin noussut suhteellisesti enemmän, mikä merkitsee vähäistä järjestäytymisasteen laskua.

6.2 Edunvalvonnan piirissä olevien järjestäytymisaste

Edunvalvonnan piirissä olevien järjestäytymisaste lasketaan vertaamalla ammattiliittojen edunvalvonnan piirissä olevien jäsenten määrää palkansaajien ja työttömien määrään. Taulukossa 17 esitetään myös aiempien tutkimusten luvut.

Taulukko 17. Edunvalvonnan piirissä olevien järjestäytymisaste vuosina 1989, 1994, 2001, 2004 ja 2009

	1989	1994	2001	2004	2009
Ay-jäseniä	1901000	2064000	2082000	2107117	2148403
Jäsenistön erityisryhmät	325000	386000	447000	526142	568748
Edunvalvonnan piirissä	1576000	1678000	1635000	1580975	1579655
Palkansaajat ja työttömät	2193000	2137000	2298000	2292700	2343700
Edunvalvonnan piirissä olevien järjestäytymisaste	71,9	78,5	71,2	69	67,4

Edunvalvonnan piirissä olevien järjestäytymisaste on vuoden 2009 lopussa 67,4 %. Vuoden 2004 lopussa järjestäytymisaste oli 69 %. Järjestäytymisaste on siis vuonna 2009 1,6 prosenttiyksikköä pienempi kuin vuonna 2004.

6.2.1 Järjestäytymisaste sukupuolittain

Sukupuolittainen järjestäytymisen tarkastelu perustuu osittain arvioon. Taulukossa 18 esitetään ensin sukupuolittainen työvoiman määrä vuonna 2009 työvoimatilaston mukaan. Työvoimasta on naisia 48,8 % ja miehiä 51,2 %. Tästä vähennetään yrittäjät ja avustavat perheenjäsenet, joista kaksi kolmasosaa on miehiä. Näin saadaan potentiaalisten nais- ja miesjäsenten määrät, mitkä ovat lähes yhtä suuret. Potentiaalisia jäseniä ovat työvoimatilaston palkansaajat ja työttömät. Vuonna 1994 naisten osuus potentiaalisista jäsenistä oli 52,2 % ja vuonna 2004 50,1 %. Vuonna 2009 vastaava osuus on 50,9 % eli osuus on hieman noussut edellisestä tutkimuksesta. Liittojen potentiaalisten naisjäsenten määrä on lisääntynyt 42000 ja miesten 9 000 vuodesta 2004.

Taulukossa 18 esitetään myös liittojen vastauksista lasketut ay-jäsenten määrät sukupuolittain. Vastauksissa määrät ilmoitettiin osuutena kokonaisjäsenmäärästä eli luvuissa ovat mukana kaikki liittojen jäsenet. Näistä naisia on 54,7 % ja miehiä 45,3 %. Naisten osuus on kasvanut 1,6 prosenttiyksikköä vuodesta 2004, jolloin osuus oli 53,1 %.

Taulukko 18. Ammattiliittojen potentiaaliset mies- ja naisjäsenet 2004 ja 2009

	Miehet		Naiset		Yht	
	2004	2009	2004	2009	2004	2009
Työvoima	1346700	1355000	1247000	1289000	2593700	2644000
Yrittäjät	204000	203500	97000	96800	301000	300300
Potentiaaliset jäsenet	1142700	1151500	1150000	1192200	2292700	2343700
Ay-jäsenet	988051	973370	1119066	1175033	2107117	2148403

Sukupuolittaisen edunvalvonnan piirissä olevien järjestäytymisasteen laskemisessa oletetaan aiempien tutkimusten tavoin, että miesten ja naisten osalla erityisryhmien osuus on suhteellisesti sama, 26.5 % kokonaisjäsenmäärästä. Tällä perusteella edunvalvonnan piirissä on vuoden 2009 lopussa ollut 716 000 miestä ja 864 000 naista. Kun nämä suhteutetaan potentiaalisten jäsenten määriin, saadaan naisten edunvalvonnan piirissä olevien järjestäytymisasteeksi 72.5 % ja miesten järjestäytymisasteeksi 62.1 %.

Taulukko 19. Edunvalvonnan piirissä olevien järjestäytymisaste sukupuolittain vuosina 2004 ja 2009

	Miehet		Naiset		Yht	
	2004	2009	2004	2009	2004	2009
Edunvalvonnan piirissä	741337	715742	839638	863913	1580975	1579655
Potentiaaliset jäsenet	1142700	1151500	1150000	1192200	2292700	2343700
Järjestäytymisaste (%)	64,9	62,1	73	72,5	69	67,4

Vuoden 2001 tutkimuksessa naisten järjestäytymisaste oli 75.6 % ja miesten 66.8 %. Miehillä laskua oli vuosien 2001 ja 2004 välillä 1.9 ja naisilla 2.6 prosenttiyksikköä. Vuodesta 2004 naisilla osuus on laskenut 0.5 ja miehillä 2.8 prosenttiyksikköä vuoteen 2009. Kaikkiaan edunvalvonnan piirissä olevien järjestäytymisaste on laskenut 1.6 prosenttiyksikköä vuodesta 2004 ja järjestäytyneiden osuus on 67.4 %.

6.2.2 Järjestäytymisaste toimialoittain

Toimialoittaista järjestäytymistä tarkastellaan edunvalvonnan piirissä olevien järjestäytyneiden osalta. Toimialaluokituksessa posti ja teleliikenne sekä rautatieliikenne on luettu taulukoissa yksityiseksi palveluksi. Vuoden 2001 tutkimuksessa ne laskettiin vielä julkisiksi palveluiksi. Alat ovat korkeasti järjestäytyneitä ja luokitusmuutos nostaa siten hieman yksityisten palvelujen järjestäytymisastetta.

Tutkimuksissa käytetyssä toimialamuuttujassa on päällekkäin kaksi muuttujaa, toimialan lisäksi työnantaja. Potentiaaliset jäsenet on aiemmissa tutkimuksissa laskettu työvoimatilastoista ensisijaisesti työnantajittain. Tällöin julkisen sektorin harjoittama muu kuin julkisten palvelujen toimialaan kuuluva toiminta on potentiaalisten jäsenten määrää arvioitaessa laskettu julkiseksi palveluksi. Tämä heikentää toimialoittaisen järjestäytymisasteen luotettavuutta, sillä ei ole varmaa, miten vastaajaliitot ovat nämä toimialat esittäneet. Toimialaa koskevien vastausten perusteella voi kuitenkin todeta, että myös vastauksissa työnantaja näyttää olevan ensisijainen luokittelukriteeri ja virhe jää siten melko vähäiseksi. Luokitus oli vuoden 2004 työvoimatilastojen mukaan epävarma 94 000 palkansaajalla. Valtion palveluksessa näistä on 37 000 ja kuntien 57 000. Vastauksissaan mm. Kunta-alan ammattiliitto, KTV, ja Kunnallisvirkamiesliitto ilmoittivat lähes kaikkien jäsentensä toimivan julkisissa palveluissa vuonna 2004. Terveystieteiden tutkimuskeskuksella luokitteluperusteena vastauksissa oli myös ensisijaisesti työnantaja. Vuonna 2009 luokittelu on yhä tältä osin työnantajan mukainen. Vuonna 2009 JHL (aiemmin KTV) ilmoittaa, että sen jäsenistä 36 000 toimii yksityisissä palveluissa, missä näkynee osin jo vuotta 2004 aiempaa kunnan toimintojen yksityistymistä.

Työttömät ovat mukana potentiaalisten jäsenten lukumäärässä. Tässä tutkimuksessa työttömien määrä on otettu työvoimatutkimuksesta.

Taulukko 20. Edunvalvonnan piirissä olevien järjestäytymisaste toimialoittain vuosina 2004 ja 2009

2004	Teollisuus	Yks. palv.	Julk. palv.	Alk.	Yht.
Järjestäytyneet	493709	436232	628626	22319	1580975
Potentiaaliset jäs.	574000	882100	717300	28800	2292700
Järjestäytymisaste	86	49,5	87,6	77,5	69
2009	Teollisuus	Yks. palv.	Julk. palv.	Alk.	Yht.
Järjestäytyneet	469362	504935	583381	17631	1579655
Potentiaaliset jäs.	556000	1002000	715000	34000	2343700
Järjestäytymisaste	84,4	50,4	81,6	51,9	67,4

Julkisella sektorilla järjestäytymisaste oli korkein, 88 % vuonna 2004 ja myös teollisuudessa se on varsin korkea 86 %. Vuonna 2009 julkisen sektorin järjestäytyneisyys on 6 ja teollisuuden 1.6 prosenttiyksikköä pienempi kuin vuonna 2004. Maa- ja metsätaloudessa järjestäytymisaste oli vuonna 77.5 % ja vuonna 2009 se on laskelmien mukaan 51.9 %. Vähäisintä järjestäytyminen on yksityisillä palvelualoilla, jossa järjestäytymisaste on 50.4 % vuonna 2009 eikä muutosta aiempaan juurikaan ole. Järjestäytyminen näyttää siis alentuneen erityisesti julkisissa palveluissa ja hieman myös teollisuudessa. Alkutuotannon osalta lukumäärät ovat pieniä eivätkä osuudet liene kovin luotettavia.

Vertailuna voi käyttää työolobarometrin (Ylöstalo 2010) tietoja vuodelta 2010. Barometrissa ovat mukana vain palkansaajat ja järjestäytymisluvut ovat yleisesti korkeampia kuin tässä tutkimuksessa. Barometrin mukaan teollisuudessa, johon kuuluu myös rakentaminen ja kaivannaistoiminta, järjestäytymisaste on 74,8 %. Yksityisissä palveluissa se on 59,1 %, valtiolla 89,9 % ja kunnissa 86,9 %. Julkinen sektori ja teollisuus ovat barometrinkin mukaan parhaiten järjestäytyneitä.

6.2.3 Julkisen sektorin järjestäytyneisyys

Julkisella sektorilla kyse on lähinnä julkisesta työnantajasta. Työvoimatilastossa ei eroteta seurakuntia työnantajana. Seurakuntien työntekijöiden määrä on saatu kirkon internet-sivuilta vuodelta 2009 ja määrä on vähennetty yksityisen sektorin palkansaajista.

Taulukko 21. Edunvalvonnan piirissä olevien järjestäytymisaste julkisella sektorilla vuosina 2004 ja 2009

2004	Valtio	Kunnat	Srk:t	Yht.
Järjestäytyneet	137925	468004	16273	628626
Potentiaaliset jäsenet	155600	541000	20700	717300
Järjestäytymisaste %	88,6	86,5	78,6	87,6
2009	Valtio	Kunnat	Srk:t	Yht.
Järjestäytyneet	110050	458925	14310	583381
Potentiaaliset jäsenet	161000	533000	21600	715000
Järjestäytymisaste %	68,4	86,1	66,3	81,6

Julkisella sektorilla järjestäytyminen on korkeinta kunnan palveluksessa olevilla, joilla se on 86,1 % vuonna 2009. Kunnissa järjestäytymisaste on pysynyt lähes ennallaan vuodesta 2004. Valtion palveluksessa olevien järjestäytyminen on vähentynyt selvästi vuodesta 2004, jolloin järjestäytymisaste oli 88,6 %. Vuonna 2009 järjestäytyneiden osuus on valtiolla vain 68,4 % eli lasku on suuri, peräti 20,2 prosenttiyksikköä.

7 Muut tutkimukset ja tulosten arviointi

Tämä tutkimus on sarjassaan viides. Aiemmat järjestäytymisastetta selvittävät työministeriön raportit ovat vuosilta 1989, 1994, 2001 ja 2004. Tulosten mukaan edunvalvonnan piirissä olevien järjestäytymisaste on aluksi kohonnut vuoden 1989 71.9 %:sta 78.5 %:iin vuonna 1994 ja laskenut sen jälkeen selvästi, 71.2 %:iin vuonna 2001. Tämän jälkeen lasku hieman tasoittui ja vuonna 2004 järjestäytymisaste oli 69 %. Vuonna 2009 se on laskenut yhä 1.6 prosenttiyksikköä ja on 67.4 %. Tulosta arvioidaan lopuksi muiden tutkimusten ja tilastojen valossa.

7.1 Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen yhteydessä tekemät kyselyt

Tilastokeskus on kysynyt ammatillista järjestäytymistä Työvoimatutkimuksen yhteydessä vuosina 1995, 1998, 2001 ja sen jälkeen vuosittain. Järjestäytymisen lisäksi on kysytty myös keskusjärjestöä. Seuraavassa tulosten lyhyt esittely. Taulukoissa esitetään palkansaajat ja työttömät myös erikseen.

Taulukko 22. Työvoimatutkimuksen mukainen järjestäytymisaste vuosina 1995, 1998, 2001, 2004, 2005 ja 2009 sukupuolittain

	1995	1998	2001	2004	2005	2009
Mies	70,7	67,8	61,5	60,9	60,0	57,3
Nainen	75,9	74,2	69,7	68,3	66,9	66,8
Yhteensä	73,3	70,9	65,6	64,6	63,5	62,1

Taulukko 22 sisältää sekä palkansaajat että työttömät. Järjestäytyminen on työvoimatutkimukseen liitettyjen kysymysten perusteella huomattavasti alemmalla tasolla kuin työministeriön tutkimuksissa. Tarkasteltava joukko on perustaltaan sama ja silti ero tutkimusten välillä on noin 5 %. On syytä heti todeta, että jo aiemmassa vuoden 2004 tutkimuksessa esiintyi selvä ero keskusjärjestöihin kuuluvien liittojen jäsenyydessä työvoimatutkimuksen ja työttömyyskassatilastojen välillä. Vuonna 2004 ero oli noin 200 000 ja se on nytkin lähes yhtä suuri. Työvoimatutkimuksen mukaan keskusjärjestöjen liittoihin kuuluu kaikkiaan 1449 000 jäsentä, kun kassatilastoissa vastaava lukumäärä on 1641 000. Ero vastaa noin 8 prosenttia vuoden 2009 palkansaajista ja työttömistä ja selittää työvoimatutkimuksen ja tämän tutkimuksen välisen eron järjestäytymisasteessa.

Työvoimatutkimusten mukaan järjestäytymisaste oli vuonna 1995 73.3% ja vuoden 2001 keväällä 65.6 %. Laskua oli siis peräti 7.7 %, mikä tukee vuoden 2001

tutkimuksen tuloksia. Vuodesta 2001 laskua oli työvoimatutkimuksen mukaan yksi prosentti vuoteen 2004 ja sama lasku jatkui vuoden 2004 jälkeen. Vuosien 2004 ja 2009 välillä järjestäytymisaste on työvoimatutkimuksen mukaan laskenut 2.5 prosenttiyksikköä, mikä on samansuuntainen tulos kuin tässä tutkimuksessa, jossa laskua on 1.6 prosenttiyksikköä.

Työvoimatutkimuksen järjestäytymistä koskevissa luvuissa ovat yhdenmukaisuuden takia mukana vain keskusjärjestöihin järjestäytyneet. Palkansaajia heistä on vuonna 2009 1 374 700 ja työttömiä 73 700. Palkansaajien järjestäytymisaste on huomattavasti korkeampi kuin työttömien. Palkansaajilla se oli vuonna 1995 tilastokeskuksen mukaan 78.6 % ja työttömillä 51.8%. Vastaavat luvut olivat vuonna 2001 69 % ja 39.4 %, joten molemmissa ryhmissä järjestäytymisen lasku oli huomattavaa ja työttömillä voimakkaampaa kuin palkansaajilla. Vuonna 2004 järjestäytymisaste oli palkansaajilla 67.9 % ja työttömillä 39.8 %. Työttömillä lasku näytti siis pysähtyneen. Vuonna 2009 osuudet ovat kuitenkin laskeneet taas molemmissa ryhmissä. Nyt palkansaajien järjestäytymisaste on 65.2 ja työttömien 33.4 %.

Työministeriön tutkimuksissa voidaan myös erottaa palkansaajat ja työttömät ja kehitys on ollut samanlaista kuin työvoimatutkimuksessa. Palkansaajilla järjestäytymisaste laski vuoden 1994 80.5 %:sta 73.3 %:iin vuonna 2001. Vuonna 2004 osuus oli 70.7 % eli 2.6 % pienempi kuin vuonna 2001. Työttömillä vastaavat osuudet ovat 71.5 % vuonna 1994, 53 % vuosina 2001 ja 2004 ja 54 % vuonna 2009. Tässä siis työttömien osalla järjestäytymisen lasku näyttäisi pysähtyneen.

Taulukko 23. Palkansaajien järjestäytymisaste työvoimatutkimusten mukaan vuosina 1995, 1998, 2001, 2004, 2005 ja 2009.

	1995	1998	2001	2004	2005	2009
Mies	76,3	71,6	65,0	64,1	63,3	60,5
Nainen	80,8	77,9	73,1	71,6	70,4	69,5
Yhteensä	78,6	74,8	69,0	67,9	66,9	65,2

Taulukko 24. Työttömien järjestäytymisaste työvoimatutkimusten mukaan vuosina 1995, 1998, 2001, 2004, 2005 ja 2009

	1995	1998	2001	2004	2005	2009
Mies	50,5	47,4	35,1	37,3	34,2	30,7
Nainen	53,4	51,4	43,7	42,6	36,9	36,6
Yhteensä	51,8	49,4	39,4	39,8	35,5	33,4

Taulukko 25. Järjestäytymisaste ikäryhmittäin työvoimatutkimusten mukaan vuosina 2004 ja 2009

	2004			2009		
	Palkansaaja	Työtön	Yht.	Palkansaaja	Työtön	Yht.
-29	45,0	18,4	39,4	43,9	17,5	39,5
-39	69,8	54,8	68,6	66,4	42,3	64,7
-49	76,6	56,3	75,0	72,0	44,7	70,2
-59	78,7	67,0	77,7	76,0	50,7	74,1
60-64	71,8	63,6	71,2	69,7	42,1	68,0

Työvoimatutkimusten yhteydessä tehtyjen järjestäytymiskyselyjen pohjalta voi myös arvioida ikäryhmittäistä järjestäytymistä. Tulokset esitetään taulukossa 25 vuosilta 2004 ja 2009 erikseen palkansaajien ja työttömien osalta.

Ikäryhmittäiset erot järjestäytymisessä kasvoivat vuosien 1995 ja 2001 välillä selvästi työvoimatutkimusten mukaan. Vuonna 1995 alle 30-vuotiaista oli järjestäytynyt 53 % ja vuonna 2001 vain 40 %, kun vastaava osuus 50-59-vuotiailla alentui 82 %:sta 79 %:iin. Samalla vähintään 40-vuotiaiden osuus järjestäytyneistä kohosi 51.2 %:sta 57.2 %:iin. Kehitys näytti tasaantuneen vuoden 2001 jälkeen. Vuonna 2004 alle 30-vuotiaista oli järjestäytynyt 39.4 %, lähes sama osuus kuin vuonna 2001. Järjestäytyminen oli alentunut vain hieman myös muissa ikäryhmissä. Vuodesta 2004 vuoteen 2009 alle 30-vuotiaiden järjestäytyminen on säilynyt työvoimatilaston mukaan ennallaan. Sen sijaan muissa ikäryhmissä lasku on ollut huomattavaa, 3-4 prosenttiyksikköä. Näissä ikäryhmissä on varsinkin työttömien järjestäytymisaste alentunut runsaasti, reilusti yli kymmenen prosenttiyksikköä. Työttömistä kuitenkin 44 % on alle 30-vuotiaita eikä työttömien järjestäytymisaste kokonaisuudessaan laske kuin 2.1 prosenttiyksikköä.

Palkansaajien osalla järjestäytyminen on työvoimatilaston mukaan laskenut kaikissa ikäryhmissä. Alle 30-vuotiailla laskua on vähiten, 1.1 prosenttiyksikköä. Muissa ikäryhmissä 30-39-vuotiailla laskua on palkansaajien osalla 3.4, 40-49-vuotiailla 4.6, 50-59-vuotiailla 2.7 ja 60 vuotta täyttäneillä 2.1 prosenttiyksikköä. Vaikka kehitys tämän mukaan viittaisi siihen, että nuoriin panostaminen on ainakin osin kannattanut, on huomattava, että järjestäytyminen heidän osallaan on yhä vähäistä ja selvästi, noin 21 prosenttiyksikköä, alemmalla tasolla kuin vanhempien ikäryhmien osalla.

Tässä raportissa ikäryhmittäistä järjestäytymisen tarkastelu on hieman epäluotettava, koska edunvalvonnan piirissä olevien ikäjakauma ei ole täysin tiedossa. Raportissa edellä taulukossa 12 esitetään keskusjärjestöjen työelämässä mukana olevista ikäjakaumatiedot niiden liittojen osalta, jotka ovat tiedot antaneet (vrt. taulukko 12). Tämän kyselyn ikäjakauma ei ole kattava, Seuraavassa sitä verrataan kuitenkin työvoimatutkimuksista saatuihin järjestäytyneiden palkansaajien ja työttömien ikäjakaumiin.

Taulukko 26. Keskusjärjestöihin järjestäytyneiden ikäjakaumat vuonna 2009 tämän tutkimuksen ja työvoimatutkimuksen mukaan

	Järjestäytymiskysely	Työvoimatutkimus	
	2009	2004	2009
	%	%	%
-29	14,1	16,8	15,7
-39	21,4	22,9	22,7
-49	25,9	29,1	28,1
-59	27,7	28,4	27,5
60-	11,0	2,7	5,9
Yhteensä	100,0	100,0	100,0

Tämän tutkimuksen ja työvoimatutkimuksen järjestäytyneiden palkansaajien ja työttömien ikäjakaumissa on vain melko pieniä eroja. Työvoimatutkimuksessa 60 vuotta täyttäneiden osuus keskusjärjestöjen palkansaaja- ja työttömänä olevista jäsenistä on selvästi pienempi ja muiden ikäryhmien osuudet taas melko tasaisesti hieman suurempia kuin tässä tutkimuksessa lasketut osuudet. Tulos vahvistaa käsillä olevan tutkimuksen antamaa kuvaa. Näyttää siltä, että tässä tutkimuksessa tarkasteltava edunvalvonnan piirissä olevien ryhmä on määrittynyt iän osalta jokseenkin työvoimatutkimuksen jakauman mukaisesti.

Työvoimatutkimukseen sisältyvien järjestäytymiskysymysten perusteella on tarkasteltu myös osa-aikaisten järjestäytymistä. Taulukossa 27 esitetään tulokset vuosilta 1995, 2001, 2004, 2005 ja 2009.

Taulukko 27. Osa-aikaisten työllisten järjestäytyminen % vuosina 1995, 2001, 2004, 2005 ja 2009 ikäryhmittäin

	1995	2001	2004	2005	2009
-29	41,9	24,9	25,5	25,2	22,4
30-39	74,8	66,3	63,1	68,7	61,6
40-49	76,4	66,7	66,7	63,5	60,2
50-59	73,9	73,0	74,8	68,8	61,0
60-64	43,6	70,3	65,8	74,1	64,9
Yhteensä	58,7	49,1	49,7	48,3	43,5
Osa-aikaisia järj. yhteensä	109000	119500	130800	131000	119600
Osa-aikaisia kaikkiaan	185700	243300	263000	271400	275100

Vuonna 1995 osa-aikaisia työllisiä oli tilastokeskuksen mukaan kaikkiaan 185 700 ja heistä 58,7 prosenttia oli järjestäytynyt. Vuonna 2001 osa-aikaisten määrä oli kasvanut liki 60 000 ja järjestäytyminen oli laskenut 49,1 prosenttiin. Vuonna 2004 osa-aikaisia oli 20 000 enemmän kuin vuonna 2001 ja vuoteen 2005 kasvu oli kertynyt

lisää 8 000. Osa-aikaisten järjestäytyminen oli lähes vuoden 2001 tasolla vuonna 2005 ja se on pudonnut sen jälkeen selvästi. Vuonna 2009 osa-aikaisista oli keskusjärjestöjen liittoihin järjestäytyneitä 43,5 %. Osa-aikaisten määrä ei ole juurikaan lisääntynyt vuodesta 2005.

Ikäryhmittäin voi havaita, että alle 30-vuotiaat ovat harvemmin järjestäytyneet kuin heitä vanhemmat ikäluokat ja heillä järjestäytyminen on lisäksi alentunut eniten. Vuonna 1995 alle 30-vuotiaista osa-aikaisista kuului ammattiliittoihin 41,9 prosenttia ja vuonna 2001 vain 24,9 prosenttia. Nuorten, alle 30-vuotiaiden, osa-aikaisten järjestäytyminen pysyi työvoimatutkimusten perusteella noin neljänneksessä vuoteen 2005. Vuonna 2009 nuorten osa-aikaisten järjestäytyminen on kuitenkin taas alentunut 22,4 %:iin ja osa-aikaisten järjestäytyminen on laskenut myös muissa ikäryhmissä.

Työvoimatutkimuksissa alle 30-vuotiaiden osuus osa-aikaisista on liki puolet kaikkina taulukon 27 ajankohtina. Vuonna 1995 osuus oli 47,5 %, vuonna 2001 46,9 %, vuonna 2004 43,9 %, vuonna 2005 46,5 % ja 46,7 % vuonna 2009. Määrällisesti tämä merkitsee vuonna 2001 110 000 ja vuonna 2009 128 000 nuorta osa-aikaista eli kyse on koko järjestäytymisasteen kannaltakin merkittävistä luvuista. Vuonna 1995 keskusjärjestöihin järjestäytymättömistä oli alle 30-vuotiaita osa-aikaisia 51 300, vuonna 2001 88 500, vuonna 2004 86 000, vuonna 2005 94 500 ja 99 400 vuonna 2009. Nuorten osa-aikaisten määrän kasvu ja järjestäytymättömyys vuoden 1995 jälkeen merkitsevät vuonna 2001 järjestäytymisprosentissa 1,6 %, 1,5 % vuonna 2004, 1,9 % vuonna 2005 ja 2,1 % vuonna 2009.

Työvoimatutkimusten perusteella voi tarkastella myös määräaikaisten työllisten järjestäytymistä. Tulokset esitetään taulukossa 28. Aikavertailua ei tarkastele luun sisälly.

Taulukko 28. Määräaikaisten työllisten järjestäytyminen % vuonna 2009 ikäryhmittäin työvoimatutkimuksen mukaan

Ikä	2009	kaikki 2009
-29	36,0	39,5
30-39	68,7	64,7
40-49	68,3	70,2
50-59	66,8	74,1
60-64	50,0	68,0
Yhteensä	51,5	62,1
Määräaikaisia järj. yhteensä	157900	
Määräaikaisia kaikkiaan	306800	

Myös määräaikaisuus alentaa järjestäytymistä. Vuonna 2009 51,5 % määräaikaisista on jonkin keskusjärjestöön kuuluvan palkansaajaliiton jäsen. osuus on selkeästi suurempi kuin osa-aikaisilla, 33,4 %, mutta myös selkeästi pienempi kuin järjestäytyminen keskimäärin, 67,4 %. Määräaikaisista työllisistä noin puolet on

alle 30-vuotiaita ja järjestäytyminen on vähäistä juuri heillä. Määrällisesti heitä on 154 000 vuonna 2009 ja voinee olettaa, että suuri osa heistä on myös osa-aikaisia. Määräaikaisten alempi keskimääräinen järjestäytyminen johtuu itse asiassa siitä, että heistä yli puolet on muutoinkin heikosti järjestäytyneitä, alle 30-vuotiaita. Ikäryhmittäin tarkasteltuna erot järjestäytymisessä ovat kuitenkin pienet ja määräaikaisten vähäinen järjestäytyminen johtuu heidän nuoresta iästään.

7.2 Työttömyyskassat

Liiton jäsenyys merkitsee useimmiten myös työttömyyskassan jäsenyyttä, vaikka jäsenyydet eivät toisiaan välttämättä edellytä. Seuraavassa katsotaan vielä, miten työttömyyskassojen jäsenmäärien kehitys vastaa järjestäytymisestä saatuja tuloksia. Tarkasteltava ajanjakso alkaa vuodesta 1989 ja päättyy vuoteen 2009. Tilanteet ovat vuoden lopusta. Kunkin kassan keskusjärjestö on määritetty Työttömyyskassojen yhteisjärjestön työttömyyskassoille helmikuussa vuonna 2001 tehdystä kyselystä saatuja tietojen perusteella. Taulukossa ei siis ole huomioitu liittojen keskusjärjestösiirtymiä.

Kassatilaston tiedot ovat Vakuutusvalvontavirastosta, nyt Finanssivalvonta. Työttömyyskassojen määrä on vähentynyt huomattavasti yhdistymisten kautta. Vuonna 1989 kassoja oli 71, vuonna 2001 40, vuonna 2004 37 ja 33 vuonna 2009.

Kassojen keskusjärjestön määrittäminen on pyritty taulukoissa pitämään yhdenmukaisena ja niin on päädytty siihen, että keskusjärjestö on kassan vuoden 2001 keskusjärjestö myös muina vuosina. Näin ei todellisuudessa aina ole, mutta muutoin kehityksen seuraaminen olisi hankalaa.

Monien keskusjärjestöihin kuulumattomien ammattiliittojen työttömyyskassa on yhteydessä johonkin keskusjärjestön kassaan. Seuraavissa taulukoissa keskusjärjestöjen ulkopuolisiksi kassoiksi luokitellaan vain Suomen journalistiliiton työttömyyskassa ja Työttömyyskassa Nomit, aiemmin Merkonomien työttömyyskassa.

Yleisen työttömyyskassan luvut esitetään erillisinä. YTK-kassan kaikki jäsenet ovat yksilöjäseniä, mikä tarkoittaa sitä, että he eivät kuulu ammattiliittoon ja ovat siten vain työttömyyskassan jäseniä. Käsillä olevaan tutkimukseen sisältyvät vain keskusjärjestöjen jäsenliitot.

Työttömyyskassatilastoista on laskettu kehityslukuja työministeriön tutkimusten ajankohdilta, vuodesta 1989 vuoteen 1994, vuodesta 1994 vuoteen 2001, vuodesta 2001 vuoteen 2004 ja tästä eteenpäin vuoteen 2009 (taulukko 29). Työttömyyskassatilaston mukaan keskusjärjestöihin kuuluvien alojen kassojen jäsenmäärä lisääntyi 59 000 vuodesta 1989 vuoteen 1994. STTK:ssa lisäystä oli 65 000 ja AKAVA:ssa 54 000. SAK:n kassojen jäsenmäärä aleni 60 000. Muiden kuin keskusjärjestöihin kuuluvien liittojen työttömyyskassojen jäsenmäärä kasvoi vastaavana ajanjaksona 60 000. Kaikkiaan palkansaajakassojen jäsenmäärä kasvoi tuona aikana 119 000 eli nousua oli 6.8 prosenttia.

Keskusjärjestöihin kuuluvien liittojen työttömyyskassojen jäsenmäärä väheni 70 000 jäsenellä vuodesta 1994 vuoteen 2001. SAK:ssa vähentymistä on 112 000 ja STTK:ssa 22 000. AKAVA:n kassojen jäsenmäärä sen sijaan lisääntyi 64 000. Kaikkiaan palkansaajakassojen jäsenyys kasvoi 64 000. Tämä johtuu siitä, että Yksityisalojen työttömyyskassan jäsenmäärä kasvoi 132 000 jäsenellä vuodesta 1994 vuoteen 2001.

Vuodesta 2001 vuoteen 2004 keskusjärjestöihin kuuluvien liittojen työttömyyskassojen jäsenmäärä laski edelleen. Määrällisesti ero oli 35000 ja suhteellisesti 2.1 %. SAK:n osalla laskua oli 35 500 ja STTK:n 28 000. AKAVA:ssa nousua oli 28 000. Kaikkiaan palkansaajakassojen jäsenmäärä kohosi 23 500 vuodesta 2001 vuoteen 2004. Nousun aiheutti taas YTK-kassa, Yleinen työttömyyskassa, jonka jäsenmäärä kasvoi tarkasteltavana aikana 58 800.

Taulukko 29. Työttömyyskassojen jäsenmäärät ja kehitys vuosina 1989–2009

	1989	12/1994	89-94 muutos	Ero %	12/2001	94-01 muutos	Ero %	12/2004	01-04 muutos	Ero %	12/2009	04-09	Ero %
AKAVA	201947	255935	53988	26,7	320125	64190	25,1	348334	28209	8,8	393496	45162	13,0
SAK	1031846	971861	-59985	-5,8	859275	-112586	-11,6	823739	-35536	-4,1	757250	-66489	-8,1
STTK	495568	560281	64713	13,1	537724	-22557	-4,0	509758	-27966	-5,2	490414	-19344	-3,8
Yht.	1729361	1788077	58716	3,4	1717124	-70953	-4,0	1681831	-35293	-2,1	1641160	-40671	-2,4
Muut	13909	25705	11796	84,8	28343	2638	10,3	28383	40	0,1	28082	-301	-1,1
YTK	0	48284	48284	-	180495	132211	273,8	239293	58798	32,6	303331	64038	26,8
Yht.	1743270	1862066	118796	6,8	1925962	63896	3,4	1949507	23545	1,2	1972573	23066	1,2

Lähde: Vakuutusvalvontavirasto, Finanssivalvonta

Vuoden 2004 jälkeen keskusjärjestöihin kuuluvien liittojen kassojen jäsenmäärä on laskenut 40700 vuoteen 2009 mennessä, Keskusjärjestöjen liittojen työttömyyskassoissa on 1 641 160 jäsentä vuonna 2009. Suhteellisesti väheneminen on 2.4 %. SAK:ssa laskua on eniten 66 500, suhteellisesti 8.1 %. STTK:ssa vähennystä on 19 300, 3.8 %. AKAVA:ssa taas nousua on 45 200 eli 13 %. Kaikkiaan työttömyyskassojen jäsenmäärä on kasvanut 1.2 % eli 23 100 jäsenellä vuodesta 2004 vuoteen 2009 ja nousun aiheuttaa yhä YTK-kassa, jonka jäsenmäärä on kasvanut tarkasteltavana aikana 64 000, 26.8 %.

Kassatilaston mukaan järjestäytymisasteeksi saadaan vuonna 1989 79.5 prosenttia, vuonna 1994 87.1 %, vuonna 2001 83.8 %, 85 % vuonna 2004 ja 84.2 % vuonna 2009 (taulukko 30). Tässä ovat mukana kaikki palkansaajakassat ja nousu vuodesta 1989 vuoteen 1994 oli 7.6 prosenttia. Sen jälkeen järjestäytymisaste laski 3.3 prosenttia vuoteen 2001 mennessä ja kohosi taas 1.2 prosenttiyksikköä vuodesta 2001 vuoteen 2004. Vuoden 2004 jälkeen laskua on 0.8 prosenttiyksikköä vuoteen 2009. Keskusjärjestöihin kuuluvien työttömyyskassojen osalta järjestäytymisasteeksi muodostuu 78.9 prosenttia vuonna 1989, 83.7 prosenttia vuonna 1994, 74.7 % vuonna 2001, 73.4 % vuonna 2004 ja 70 % vuonna 2009. Luvut ovat selvästi korkeammat kuin työministeriön tutkimuksissa lasketut luvut. Ero on kuitenkin kaventunut jonkin verran aiemmasta sillä keskusjärjestöihin kuuluvien liittojen kassojen osalta järjestäytymisaste on alentunut peräti 3.4 prosenttiyksikköä, mikä on 1.8 prosenttiyksikköä enemmän kuin tässä tutkimuksessa laskettu edunvalvonnan piirissä olevien järjestäytymisasteen lasku. Keskusjärjestöjen kassojen jäseniä on vuonna 2009 noin 60 000 enemmän kuin tässä tutkimuksessa laskettu edunvalvonnan piirissä olevien määrä. Näiden kassojen yksilöjäseniä on vuonna 2009 44 000. Vuonna 2004 yksilöjäseniä oli vastaavasti 43 000 eli yksilöjäsenten määrä ei ole kasvanut keskusjärjestöihin kuuluvien liittojen työttömyyskassoissa. Yksilöjäsenet peittävät valtaosan erosta. Lisäksi keskusjärjestöjen työttömyyskassoihin kuuluu taulukoissa kaikkiaan n. 7 000 Kaupanalan esimiehet-liiton jäsentä, jotka eivät sisälly tämän tutkimuksen aineistoon. Näiden vähennysten jälkeen työttömyyskassatilaston mukaan keskusjärjestöjen työttömyyskassoissa on 9 000 jäsentä enemmän kuin tämän tutkimuksen mukaan keskusjärjestöissä on edunvalvonnan piiriin kuuluvia jäseniä. Ero on pieni ja lisäänee tutkimuksen luotettavuutta. Aiemmissä tutkimuksissa ero oli jonkin verran suurempi, n. 30 000.

Taulukko 30. Työttömyyskassatilastojen mukaan laskettu järjestäytymisaste vuosina 1989, 1995, 2001, 2004 ja 2009.

	1989	1994	2001	2004	2009
Jäsenet palkansaajakassoissa	1743270	1862066	1925962	1949507	1972573
Palkansaajat ja työttömät	2193000	2137000	2298000	2292700	2344000
Järjestäytymisaste	79,5	87,1	83,8	85,0	84,2
Jäsenet keskusjärj. kassoissa	1729361	1788077	1717124	1681831	1641160
Järjestäytymisaste	78,9	83,7	74,7	73,4	70,0
Tämä tutkimus	71,9	78,5	71,2	69,0	67,4
Edunvalvonnan piirissä	1576000	1678000	1635000	1581000	1579655

Käsillä olevan tutkimuksen kannalta työttömyyskassatilastoista saaduilla tuloksilla on merkitystä sikäli, että kehitys näyttää olevan paljolti samanlaista kuin työministeriön tutkimuksissa vuosien 1994 ja 2004 välillä ja saman suuntaista myös sen jälkeen. Vuodesta 1989 vuoteen 1994 SAK:n edunvalvonnan piirissä olevien jäsenten määrä tosin työministeriön tutkimusten mukaan kasvoi 11 000 toisin kuin kassatilastojen mukaan tehdyissä laskelmissa edellä. Taulukossa 31 esitetään edunvalvonnan piirissä olevien määrät keskusjärjestöittäin vuosina 1989, 1994, 2001, 2004 ja 2009. Kokonaislukumäärät ovat pienempiä kuin työttömyyskassatilastojen luvut, mutta kehityserot ovat melko pieniä. STTK:n ja AKAVA:n osalla kehitysero on alle 10 000 jäsentä. SAK:ssa ero on taas suurempi. Työttömyyskassatilasto näyttäisi jäsenmäärän laskua olleen 110 000, kun sitä on tämän tutkimuksen mukaan 77 000 vuosien 1994 ja 2001 välillä. Vuodesta 2001 vuoteen 2004 tutkimusten kehityserot keskusjärjestöjen jäsenmäärissä ovat suurimmillaan STTK:n osalla. Työttömyyskassatilastojen mukaan STTK:n jäsenmäärä putosi tuona aikana 28 000 jäsenellä, kun edellisen työministeriön tutkimuksen mukaan pudotusta oli 36 000.

Vuoden 2004 jälkeen vertailua heikentää se, että kassatilastolaskelmissa ei ole huomioitu liittojen keskusjärjestösiirtymiä, kun edunvalvonnan piirissä olevissa luvuissa taas liittojen keskusjärjestöjen muutokset on huomioitu. Siirtymät ovat kuitenkin määrällisesti melko pieniä, noin 41000 jäsentä STTK:sta AKAVA:an ja 2500 SAK:hon. Keskusjärjestöjen ulkopuolelta STTK on puolestaan saanut 10000 lisäjäsentä.

Taulukko 31. Keskusjärjestöjen jäsenmäärät työministeriön kyselyiden mukaan vuosina 1989, 1994, 2001, 2004 ja 2009 (1000 jäsentä)

	SAK	AKAVA	STTK	YHT.
Edunvalvonnan piirissä 1989	900	183	473	1556
Edunvalvonnan piirissä 1994	911	237	530	1678
Ero 1989–1994	11	54	57	122
Edunvalvonnan piirissä 1994	911	237	530	1678
Edunvalvonnan piirissä 2001	834	291	510	1635
Ero 1994–2001	-77	54	-20	-43
Edunvalvonnan piirissä 2001	834	291	510	1635
Edunvalvonnan piirissä 2004	794	312	474	1581
Ero 2001–2004	-40	21	-36	-54
Edunvalvonnan piirissä 2004	794	312	474	1581
Edunvalvonnan piirissä 2009	749	383	448	1580
Ero 2004–2009	-45	71	-26	-1

Työttömyyskassatilaston mukaiset sukupuolten järjestäytymisasteet esitetään taulukossa 32. Siinä on eroteltu keskusjärjestöön kuuluvien ja kaikkien palkansaajakassojen järjestäytyminen vuosina 1994, 2001, 2004 ja 2009. Keskusjärjestöihin kuuluvien liittojen osalta järjestäytymisaste oli vuonna 1994 naisilla 89.5 % ja miehillä 77.9 %. Vuonna 2001 vastaavat luvut olivat 80.6 % ja 68.9 % eli alenemista olisi sukupuolilla ollut lähes yhtä paljon. Vuonna 2004 kassatilastojen mukaan naisten järjestäytymisaste aleni 78.2 %:iin ja miesten pysyi lähes ennallaan (68.5 %). Vuoden 2004 jälkeen miehillä osuus on alentunut 3.7 prosenttiyksikköä 64.8 %:iin ja naisilla laskua on 3.1 prosenttiyksikköä 75.1 %:iin vuonna 2009. Keskusjärjestöjen kassojen osalla järjestäytyminen on naisilla yhä noin 10 prosenttiyksikköä korkeampaa kuin miehillä.

Kaikkia palkansaajakassoja tarkasteltaessa kuva järjestäytymisen kehityksestä tarkentuu. Naisilla järjestäytyminen putosi 92.7 %:sta vuonna 1994 88.7 %:iin vuonna 2001 ja miehillä 81.6 %:sta 78.9 %:iin vuonna 2001. Tämä poikkeaa hieman muista tuloksista. Muissa tarkastelluissa tilastoissa, ja myös vuoden 2001 työministeriön tutkimuksessa, naisten järjestäytyminen oli pysynyt selvästi korkeampana kuin miesten ja ero miehiin oli ennemmin kasvanut vuodesta 1994 vuoteen 2001, kun taas kassatilaston mukaan ero oli kaikkien palkansaajakassojen osalta vähän supistunut. Tilastojen ero aiheutuu siitä, että Yksityisalojen työttömyyskassassa (vuodesta 2004 Yleinen työttömyyskassa) oli vuonna 2001 75 000 miesjäsentä enemmän kuin vuonna 1994, kun naisjäsenten määrä oli lisääntynyt vähemmän, 57 000. Vuodesta 2001 vuoteen 2004 YTK-kassassa kehitys hieman tasoittui. Miesten määrä lisääntyi

32 700 ja naisten 26 000 ja kassaan liittyi jonkin verran enemmän miehiä kuin naisia. Miesten määrä kassassa on kuitenkin taas lisääntynyt suhteellisesti aiempaa enemmän vuoden 2004 jälkeen. YTK:ssa on vuonna 2009 40 000 miestä ja 24 000 naista enemmän kuin vuonna 2004.

Taulukossa 32 tämä kehitys ja YTK-kassan kasvu näkyvät selvästi. Palkansaajakassojen osalla vuonna 2009 miesten järjestäytyminen on pysynyt 81.4 %:ssa ja naisten alentunut 87.5 %:iin vuoden 2004 88.6 %:sta.

Taulukko 32. Työttömyyskassatilastojen mukainen järjestäytymisaste sukupuolittain vuosina 1994, 2001, 2004 ja 2009

Miehet	1994	2001	2004	2009
Jäsenet palkansaajakassoissa	879968	907171	930183	933894
Palkansaajat ja työttömät	1078000	1150000	1142700	1151000
Järjestäytymisaste	81,6	78,9	81,4	81,4
Jäsenet keskusjärj. kassoissa	840351	792095	782257	745604
Järjestäytymisaste	77,9	68,9	68,5	64,8
Naiset	1994	2001	2004	2009
Jäsenet palkansaajakassoissa	982098	1018791	1019324	1038679
Palkansaajat ja työttömät	1059000	1148000	1150000	1193000
Järjestäytymisaste	92,7	88,7	88,6	87,1
Jäsenet keskusjärj. kassoissa	947726	925029	899574	895556
Järjestäytymisaste	89,5	80,6	78,2	75,1

Keskusjärjestöihin kuuluvien työttömyyskassojen jäsenistä on 54.6 % naisia vuonna 2009 eli lähes sama osuus kuin tämän tutkimuksen mukaan kaikista liittojen jäsenistä, 54.7 %. Naisten osuus jäsenistä on pysynyt kassatilaston mukaan lähes ennallaan SAK:ssa ja STTK:ssa. AKAVA:ssa naisten osuus kohosi 49 %:sta 52 %:iin vuosien 1994 ja 2001 välisenä aikana ja sen jälkeen nousu on jatkunut lievänä. Vuonna 2004 naisten osuus AKAVA:n liitoissa oli 53.1 %. AKAVA:ssa naisten määrä lisääntyi 17 000 ja miesten 11 000 vuosien 2001 ja 2004 välisenä aikana. STTK:ssa naisten määrä putosi tuona aikana 20 000 ja miesten 8 000 ja SAK:ssa taas naisten määrä väheni 24 000 ja miesten 12 000. Vuoden 2004 jälkeen AKAVA:n kassoissa naisten määrä lisääntyi edelleen 30 000 ja miesten määrä kasvoi 15 000 vuoteen 2009. SAK:ssa vastaavasti naisten määrä aleni 14 000 ja miesten peräti 52 000 ja STTK:ssa naisten määrä väheni 19 000 ja miesten pysyi ennallaan. Tässäkin on huomioitava se, että luvut eivät vastaa todellista keskusjärjestöittäistä kehitystä, koska keskusjärjestösiirtymiä ei ole huomioitu.

Taulukko 33. Työttömyyskassojen mies- ja naisjäsenet ja naisten osuus % jäsenistä vuosina 2004 ja 2009 keskusjärjestöittäin

	2004			2009		
	Naiset	Miehet	Naisia %	Naiset	Miehet	Naisia %
AKAVA	184957	163377	53,1	214901	178595	54,6
SAK	370869	452870	45,0	356355	400895	47,1
STTK	343748	166010	67,4	324300	166114	66,1
Yht.	899574	782257	53,5	895556	745604	54,6

7.2.2 Yleinen Työttömyyskassa YTK

Järjestäytymisaste on palkansaajakeskusjärjestöjen osalta 67,4 % ja työttömyyskassoihin kuuluu kaikkiaan 84,2 % palkansaajista ja työttömistä. Ero on 16,8 prosenttiyksikköä. Erosta 12,9 % peittää 1990-luvun alussa perustettu Loimaalla toimiva Yleinen Työttömyyskassa, YTK, jossa oli vuoden 2009 lopussa 303331 jäsentä. Kassan jäsenet ovat yksilöjäseniä. Kassa keskittyy jäsentensä ansiosidonnaisen työttömyysturvan hoitoon. Työttömyyskassan kasvu on jatkunut voimakkaana (ks taulukko 29) ja laskennallisesti vuosien 2004 ja 2009 välinen työvoiman lisäys näyttäisi lisänneen vain YTK-kassan jäsenyyttä. Seuraavassa esitetään joitain keskeisiä YTK-kassan jäsenyystietoja.

Taulukko 34. YTK-kassan jäsenten sukupuolirakenne vuosina 2004 ja 2009

	2004		2009		Ero
	N	%	N	%	N
mies	138213	57,8	178132	58,7	39919
nainen	101080	42,2	125199	41,3	24119
yhteensä	239293	100,0	303331	100,0	64038

Kassan jäsenistä on vuonna 2009 miehiä 58,7 % ja heidän määränsä on kasvanut 40000 vuodesta 2004. Naisia on puolestaan 24000 enemmän kuin vuonna 2004. Työvoimatutkimuksen mukaisista potentiaalisista jäsenistä YTK:n jäseniä on vuonna 2009 miehistä 15,5 % ja naisista 10,5 % (vrt. taulukko 19).

Taulukko 35. YTK-kassan jäsenten ikärakenne % sukupuolittain (4/2011)

	Mies, %	Nainen, %	Yht. %
15–29	16,3	12,7	14,9
30–39	29,7	27,5	28,8
40–49	28,3	29,9	29,0
50–59	20,4	23,7	21,7
60–68	5,4	6,1	5,7
yhteensä	100,0	100,0	100,0
N	188521	128727	317248

Taulukko 36. Arvioitu YTK-kassan jäsenistön määrä ikäryhmittäin (arvio 4/2011 %-jakauman perusteella) ja osuus % palkansaajista ja työttömistä vuonna 2009

	Mies	Nainen	Yht.	Työvoimatutkimus palkans.+työttömät (100)	YTK:n osuus
15–29	29036	15900	44936	5779	7,8
30–39	52905	34430	87335	5091	17,2
40–49	50411	37435	87846	5809	15,1
50–59	36339	29672	66011	5373	12,3
60–68*	9619	7637	17256	1258	13,7
yhteensä	178310	125074	303384	23310	13,0

Taulukossa 36 esitetään tämän hetken (4/2011) prosenttiosuuksien mukaan laskettu arvio YTK-kassan jäsenten määrästä ikäryhmittäin vuonna 2009. Rinnalla ovat samalta ajalta Työvoimatutkimuksen luvut palkansaajien ja työttömien määristä ikäryhmittäin ja YTK-jäsenten osuus näistä ikäryhmittäisistä luvuista. 60 vuotta täyttäneillä luokitukset poikkeavat toisistaan. YTK:n osalla lukuihin sisältyvät 60-68-vuotiaat ja Työvoimatutkimuksessa taas 60-64-vuotiaat. Näin YTK:n osuus on tältä osin taulukossa hieman liian suuri.

Ikäluokittelu on melko karkea, mutta näyttää selvästi siltä, että YTK-jäsenyys on yleisintä 30-vuotta täyttäneillä ja heikkenee sen jälkeen hieman. 30-39-vuotiaista palkansaajista ja työttömistä 17,2 % on YTK-kassan jäseniä ja osuus 50-59-vuotiailla on 12,3 %. Alle 30-vuotiailla osuus on vain 7,8 %.

Taulukko 37. Laskelma ikäryhmittäisestä järjestäytymisestä ja työttömyys-hassojen jäsenyydestä vuonna 2009

	Järjestäytymis- kysely 2009	Vain kassa (100)	Palkansaajat ja työttömät 2009 (100)	Osuus %
-29	248006	542	5779	52,3
-39	358582	988	5091	89,8
-49	443883	1020	5809	94
-59	432352	728	5373	94
60-	96833	131	1386	79,3
Yhteensä	1579655	3409	23437	81,9

Taulukossa 37 esitetään arviolaskelma ikäryhmittäisestä keskusjärjestöihin järjestäytyneiden määrästä ja pelkästään työttömyyskassoihin kuuluvista. Taulukossa on mukana myös arvio ansiosidonnaisen päivärahan piiriin kuuluvista ikäryhmittäin vuonna 2009. Ammattiliiton jäsenten kokonaismäärä perustuu käsillä olevan tutkimuksen tietoihin ja siitä ikäjakauma on laskettu Työvoimatutkimuksen 2009 mukaisesti (vrt taulukko 26). Vain työttömyyskassaan kuuluvien määrä perustuu työvoimatutkimukseen ja ikäjakauma on laskettu myös sen mukaisesti. YTK-kassan ikäjakauma poikkeaa siitä hyvin vähän.

Taulukon luvut eivät ole täysin luotettavia, mutta näyttää kuitenkin selvästi siltä, että alle 30-vuotiaiden järjestäytymättömyys ei koske vain palkansaajaliittoja vaan ilmentää myös laajemmin vähäistä työttömyyskassojen jäsenyyttä. Heistä liki puolet on ansiosidonnaisen työttömyysturvan ulkopuolella.

7.3 Työolobarometri

Työolobarometri on vuosittain työ- ja elinkeinoministeriössä tehtävä haastattelututkimus, jossa kartoitetaan laajalti työelämän kehitystä. Vastaajilta kysytään myös kuulumista ammatilliseen keskusjärjestöön tai palkansaajakassaan ja järjestäytymisestä saadaan siten tulokset vuosittain. Barometrissa perusjoukkona ovat palkansaajat. Työttömät eivät aineistoon sisälly ja siten työolobarometrissa järjestäytyminen on selkeästi korkeammalla tasolla kuin tässä tutkimuksessa. Lisäksi barometrissä on huomattava, että sen lukuihin sisältyvät myös palkansaajat, jotka kuuluvat pelkästään työttömyyskassoihin.

Työolobarometrin mukaan vuonna 1994 järjestäytyneitä oli kaikkiaan 85 ja vuonna 2000 79 %. Vuonna 2001 osuus oli kuitenkin kohonnut neljällä prosenttiyksiköllä, 83 %:iin. Järjestäytyminen laski työolobarometrin mukaan 6 prosenttiyksikköä vuodesta 1994 vuoteen 2000, mikä oli lähes sama määrä kuin työministeriön järjestäytymiskyselyissä. Barometrissa kuitenkin tämä lasku otettiin kokonaan takaisin vuonna 2005. Tämän jälkeen liittoon tai vain työttömyyskassaan kuuluvien osuus on laskenut 84 prosenttiin vuonna 2010. Naisilla osuus on 89 % ja miehillä

81 %. Nämä luvut ovat varsin lähellä kassatilastojen lukuja, mikä näkyy taulukon 38 yhteensä-tiedoista.

Liiton jäsenyydessä kehityssuunta on työolobarometrissa sama kuin tässä tutkimuksessa. Järjestäytyminen on hienoisessa laskussa. Sukupuolittainkin järjestäytyminen on samanlaista. Naiset ovat liittojen jäseniä selvästi useammin kuin miehet ja ero on yli kymmenen prosenttiyksikköä. Barometrin mukaan tosin naisilla järjestäytyminen olisi noussut vuodesta 2004, kun tässä tutkimuksessa sekä miesten että naisten järjestäytyminen on laskenut. Barometrin mukaan miesten osuus keskusjärjestöjen ulkopuolisissa kassoissa ja yksilöjäsenyydessä on pysynyt ennallaan vuodesta 2005. Naisilla taas näiden kassojen jäsenyys on yleistynyt barometrin mukaan neljä prosenttiyksikköä vuodesta 2004. Työttömyyskassatilastojen mukaan sekä miesten että naisten osalla keskusjärjestöjen ulkopuolisten kassojen jäsenyys on suhteellisesti kasvanut. YTK-kassa on näistä kassoista selvästi suurin ja kassatilastojen mukaan YTK-kassaan on vuoden 2004 ja 2010 välillä liittynyt selvästi enemmän miehiä kuin naisia. Samalla miehistä on kuulunut kassaan ainakin vuodesta 1994 lähtien suurempi osuus kuin naisista. Vuonna 2009 nämä osuudet ovat miehillä 16 % ja naisilla 12 %.

Miehistä on työvoimatutkimuksen mukaan vuonna 2009 työttömänä 12 % ja naisista 9 % ja työttömät ovat heikommin järjestäytyneitä kuin työlliset. Sukupuolten ero on kuitenkin samanlainen sekä palkansaajilla että työttömillä. Naisten järjestäytyminen on suurempaa keskusjärjestöjen kassoissa ja miesten taas niiden ulkopuolisissa kassoissa ja tilanne on sama sekä palkansaajilla että työttömillä.

Taulukko 38. Sukupuolittainen järjestäytyminen työolobarometrin, järjestäytymiskyselyjen ja kassatilastojen mukaan 1989–2009

Liiton jäsen	Työolobarometri							Tämä tutkimus				
	1993	2000	2001	2004	2005	2008	2010	1989	1994	2001	2004	2009
Miehet				72	70	67	69			67	65	62
Naiset				74	80	79	76			76	73	73
Yhteensä				73	75	73	72	72	78	71	69	67
Vain kassa								* kassatilastot				
								Keskusjärj. ulkopuoliset kassat				
Miehet				10	12	12	12		4	10	13	16
Naiset				9	9	10	13		3	8	10	12
Yhteensä				10	10	11	12	1	4	9	12	14
Yhteensä								* kassatilastot				
								kaikki kassat				
Miehet				82	82	79	81		83	79	81	81
Naiset				83	89	89	89		93	89	89	87
Yhteensä	85	79	83	83	85	84	84	80	87	84	85	84

Työttömyyskassatilastoista taulukkoon 38 sisältyvät keskusjärjestöjen ulkopuoliset työttömyyskassat, joista YTK on selvästi suurin. Kaikki kassat kattavat palkansaajakassat. Yrittäjäkassoja aineistoon ei sisälly.

7.4 Tulosten arviointia

Tutkimuksen mukaan järjestäytyminen on laskenut vuoden 2004 69 prosentista 67.4 prosenttiin vuonna 2009. Muista edellä tarkastelluista tutkimuksista Tilastokeskuksen työvoimatutkimukset ja työttömyyskassatilastot tukevat käsitystä järjestäytymisen laskusta. Työvoimatutkimuksen 2009 mukaan järjestäytymisaste on 62.1 %, mikä on 2.5 prosenttiyksikköä pienempi kuin vuonna 2004. Työttömyyskassatilaston mukaan järjestäytymisaste on vuonna 2009 70 % ja siinä on laskua 3.4 prosenttiyksikköä vuodesta 2004. Nämä tulokset ovat vertailukelpoisia sikäli, että tarkastelussa ovat mukana sekä palkansaajat että työttömät. Erot järjestäytymisasteessa aiheutuvat tutkimusten erilaisista tietolähteistä ja tietojenkeruutavoista.

Työvoimatutkimus suoritetaan melko suureen otantaan perustuvana kyselytutkimuksena. Siitä saatu keskusjärjestöjen jäsenmäärä alittaa työttömyyskassatilastojen mukaiset jäsenluvut yli 190 000 ja keskusjärjestöihin kuuluvien palkansaajaliittojen työttömyyskassoissa on yksilöjäseniä vain 44 000. Näin siis työvoimatutkimuksessa keskusjärjestöihin järjestäytyneitä olisi noin 150 000 liian vähän. Keskusjärjestöjen ulkopuolisten kassojen ja kassojen yksilöjäsenyyden osalla eroja luvuissa ei sen sijaan juuri ole. Vuonna 2004 erot näiden tilastojen välillä olivat lähes samalaiset. Käsillä olevan tutkimuksen ja työttömyyskassatilastojen luvut vastaavat toisiaan lähes täysin.

Myös työolobarometrin mukaan järjestäytyminen on laskenut hieman vuosien 2004 ja 2010 välillä. Vuonna 2004 sen mukaan liittojen jäseniä oli 73 % palkansaajista ja vuonna 2010 osuus on 72 %. Vain työttömyyskassaan kuuluvien osalla taas on kasvua 10 %:sta 12 %:iin. Liittojen osalta järjestäytyminen on muita tutkimuksia korkeampaa siksi, että barometriin sisältyvät vain palkansaajat, työttömät siis puuttuvat. Kaikki tarkastellut tutkimukset näyttävät keskusjärjestöihin järjestäytymisen laskeneen vuosien 2004 ja 2009 välillä ja laskua on 2-4 prosenttia. Tämän tutkimuksen mukaan liittojen jäsenmäärä on pysynyt kaiken kaikkiaan lähes ennallaan vuodesta 2004 ja osuus on alentunut siksi, että palkansaajien ja työttömien yhteismäärä on samaan aikaan kohonnut 51 000. Keskusjärjestöjen ulkopuolisen, yksilöjäsenyyteen perustuvan, Yleisen Työttömyyskassan YTK:n, jäsenmäärä on kasvanut selvästi. Vuonna 2004 kassassa oli jäseniä 239 000 ja 2009 303 000. Nousua on siten 64 000. YTK:n osuus palkansaajista ja työttömistä oli vuonna 2001 7.9 %, vuonna 2004 10.4 % ja 12.9 % vuonna 2009.

Sukupuolten ero järjestäytymisessä on säilynyt liki ennallaan. Naiset ovat selvästi useammin keskusjärjestöihin kuuluvien liittojen jäseniä kuin miehet. Tämän tutkimuksen mukaan ero on 10 prosenttiyksikköä ja se on kasvussa. Keskusjärjestöjen osalta naisten järjestäytymisaste on vuonna 2004 73 % ja miesten 64.9%. Vuonna

2009 osuudet ovat 72.5 % ja 62.1 %. Työvoimatutkimuksessa ja työttömyyskassatilastoissa ero on yhtä suuri. Miehet ovat useammin liittyneet ja liittymässä keskusjärjestöjen ulkopuolisiin palkansaajakassoihin, erityisesti YTK-kassaan. Kaikkien palkansaajakassojen osalta sukupuolittainen ero jäsenyydessä on edellistä hieman pienempi, 6 prosenttiyksikköä. Järjestäytymisaste niissä on naisilla 87.1 % ja miehillä 81.4 % ja ero on supistunut jatkuvasti vuodesta 2001.

Tämän tutkimuksen toimialatarkastelu on yhä hieman epäluotettava. Erityisesti julkisen sektorin toimintojen yksityistyminen aiheuttanee viiveitä sekä palkansaajaliittojen että julkisissa tilastoissa. Tämä tekee kehityksen tarkastelun epävarmaksi. Kuitenkin on tiedossa, että vanhastaan valtion ja kunnan palveluksessa ollaan hyvin järjestäytyneitä. Samoin teollisuudessa, jossa nyt myös ylemmät toimihenkilöt ovat tehostaneet toimintaansa ja teollisuusaloilla on runsaasti uusia työehtosopimuksia. Heikointa järjestäytyminen on yksityisissä palveluissa, joissa järjestäytymisaste on noin 50 prosenttia. Se on hieman noussut vuodesta 2004. Julkisten toimintojen yhtiöityminen ja siirtyminen tilastoissa yksityisiin palveluihin lisää yksityisten palvelujen järjestäytymisastetta ja on vaikea sanoa, miten perinteiset yksityiset palvelualat ovat kehittyneet. Julkisissa palveluissa ja teollisuudessa järjestäytyminen on tämän tutkimuksen mukaan hieman laskenut, mutta järjestäytymisaste teollisuudessa on kuitenkin 84 % ja julkisissa palveluissa 82 % eli selvästi keskimääräistä korkeampi.

Ikä vaikuttaa järjestäytymiseen. Kuitenkin työvoimatutkimuksessa iän mukainen ero järjestäytymisessä näkyy selvimmin alle 30-vuotiaiden ja tätä vanhempien ikäryhmien välillä. Alle 30-vuotiaista on järjestäytynyt 40 %, kun osuus vanhemmillä ikäryhmillä on kaikilla vähintään 65 %. Alle 30-vuotiailla järjestäytyminen on pysynyt ennallaan. Eniten se on laskenut 30-39 ja 40-49-vuotiaiden ryhmissä, liki viisi prosenttiyksikköä kummassakin. Ammatin ja työn vakiintuminen saattaa osaltaan selittää ikäryhmittäistä eroa. On yhä havaittavissa, että alle 30-vuotiailla osa-aikaisilla työllisillä järjestäytyminen on erityisen alhaalla. Heillä järjestäytymisaste on vain 22.4 % vuonna 2009 ja osuus on lisäksi laskenut vuodesta 2004, jolloin se oli 25.5 %. Vastaava osuus on muilla alle 30-vuotiailla palkansaajilla 46 %. Vähintään 30-vuotiailla vastaavat luvut ovat 62 % ja 67 %. Osa-aikaisuus vähentää siten järjestäytymistä kaikissa ikäryhmissä. Ero on kuitenkin suurimmillaan alle 30-vuotiailla. Määräaikaisilla järjestäytymisaste on 52 %, mikä on selvästi alempi kuin keskimäärin. Määräaikaisilla ero johtuu kuitenkin siitä, että heistä yli puolet on alle 30-vuotiaita, joiden järjestäytymisaste on yleensäkin matala. Ikäryhmittäisessä tarkastelussa eroja yleiseen järjestäytymiseen ei määräaikaisilla juurikaan ole.

Lähteet

Ahtiainen, Lasse (2002): Palkansaajien järjestäytyminen Suomessa 2001. Työpoliittinen tutkimus no. 246. Työministeriö, Helsinki 2002.

Ahtiainen, Lasse (2006): Palkansaajien järjestäytyminen Suomessa 2004. Työpoliittinen tutkimus no. 298. Työministeriö, Helsinki 2006.

Ahtiainen, Lasse (2011): Työehtosopimusten kattavuus Suomessa 2008. Työ- ja elinkeinoministeriö 2011.

AKAVAn järjestötutkimus 1998. Helsinki, 1998.

AKAVAn työmarkkinatutkimus 2001 ja 2004.

Akavaaka 2011. AKAVAn internetjulkaisu 2011.

Alho, Linnea (2011). Luottamus liikkeessä, SAK:n jäsentutkimus 2010. Helsinki 2011.

Backberg, Kristiina (1993): Palkansaajien järjestäytyminen Suomessa 1990. Työpoliittinen tutkimus no. 50. Työministeriö, Helsinki 1993.

Böckerman, Petri ja Uusitalo, Roope (2005): Union Membership and the Ghent System. Työpapereita 213. Palkansaajien tutkimuslaitos, Helsinki 2005.

Finanssivalvonta 2011: Työttömyyskassojen jäsenmäärät 2005-2010.

Helin, Jyrki (2001): Sukupolvet vaihtuvat. SAK:n järjestötutkimus 2000, I osaraportti.

Kauppinen, Timo ja Köykkä Virpi (1991): Palkansaajien järjestäytyminen 1989. Työpoliittinen tutkimus no. 9. Työministeriö, Helsinki 1991.

Koivisto, Matti (1995): STTK-tutkimus 1994. Helsinki, 1995.

Laukkanen, Erkki (2001): Muutoksen tekijät. SAK:n järjestötutkimus 2000, perusraportti. Jyväskylä, 2001.

Salonen, Kari (2003): Kirkon vuosikatsaus 2002. Kirkon Tutkimuskeskus 2003.

Sandqvist, Linda (1996): Palkansaajien järjestäytyminen Suomessa 1994. Työpoliittinen tutkimus no. 138. Työministeriö, Helsinki 1996.

STTK:n Toimihenkilöbarometri 2001, 2005 ja 2009. Helsinki, 2002, 2005 ja 2011.

Työttömyyskassojen Yhteisjärjestö 2001: Selvitys Työttömyyskassojen piiriin kuuluvista liitoista, alajärjestöistä ja ammateista.

Työvoimatutkimus 1994, 1995, 1998, 2001, 2004, 2005 ja 2008. Tilastokeskus.

Vakuutusvalvontavirasto 2005: Työttömyyskassojen jäsenmäärät 1989-2004.

Ylöstalo, Pekka (1994-2010): Työolobarometri. Työpoliittinen tutkimus. Työministeriö, Helsinki 1994-2011.

JÄRJESTÄYTYMISKYSELY 2009

1. Liiton nimi

2. Mihin keskusjärjestöön liittonne kuuluu ?

1. AKAVA
2. SAK
3. STTK
4. Liitto ei kuulu keskusjärjestöön

JÄSENTIETOJA

3. Mikä oli liittonne kokonaisjäsenmäärä 31.12.2009 ?

4. Kuinka paljon arvioisitte liittonne kokonaisjäsenmäärään kuuluneen 31.12.2009

1. eläkeläisiä -----
2. työttömiä -----
3. yrittäjiä -----
4. opiskelijoita -----
5. muita epätyypillisiä -----
jäseniä (vapaaajasen et yms.)

5. Kuinka paljon arvioisitte liitossanne olleen 31.12.2009 jäseniä, jotka työskentelevät ulkomailla ?

6. Kuinka paljon liitossanne oli jäsenmaksunsa maksaneita jäseniä 31.12.2009 ?

7. Kuinka paljon liitossanne oli naisjäseniä 31.12.2009 ?

8. Jäsenistön ikärakenne 31.12.2009.

syntymävuosi	miehiä	naisia
1980 -	-----	-----
1970 - 1979	-----	-----
1960 - 1969	-----	-----
1950 - 1959	-----	-----
- 1949	-----	-----

Ilmoita mieluummin työelämässä mukana olevien ikärakenne.

Mikäli tiedot eivät ole vuodenvaihteesta 2009/10, ilmoita

tietojen ajankohta -----

9. Kuinka suuri osa liittonne jäsenistöstä työskentelee

1. teollisuudessa ----- %
(metalliteollisuus, rakennustoiminta, metsäteollisuus yms.)
2. yksityisillä palveluilla ----- %
(kauppa, majoitus ja ravitsemus, pankki ja vakuutus, iikenne yms.)
3. julkisilla palveluilla ----- %
 1. valtio ----- %
 2. kunnat ----- %
 3. seurakunnat ----- %
4. alkutuotannossa ----- %
(maa- ja metsätaloudessa, kaivostoiminnassa yms.)

10. Mikä on liittonne järjestäytymisaste 31.12.2009 ?

(jäsenmäärän arvioitu osuus kaikkien potentiaalisten jäsenten määrästä)

jäsenmäärä	-----
potentiaalisten jäsenten määrä	-----
järjestäytymisaste	----- %

KIITOS VASTAUKSISTASI !

Liite 2

Liitetaulukko 1. SAK:n jäsenliittojen jäsenmäärä, erityisryhmiin kuuluvien määrä ja naisjäsenten määrä vuonna 2009

Liitto	Kok. jäs.	Eläkeläiset	Työttömät	Yrittäjät	Opiskeijat	Vapaaajäsenet	Naiset
Auto- ja Kuljetusalan Työntekijäliitto	50218	12500	3500	0	1700	0	6026
Ilmailualan Unioni	3545	477	-	0	1	0	891
Jukisten ja hyvinvointialojen liitto JHL	222528	34015	13000	185	5858	0	156238
Kemianliitto	44594	9278	7134	15	1450	0	21681
Metalityöväen Liitto	160935	30624	11010	89	0	0	30592
Palveluajalojen Ammattiliitto	221274	57624	16376	90	11980	219	175206
Paperiliitto	41336	19377	3325	0	48	1435	10188
Posti- ja logistiikka-alan unioni	29082	11537	1570	0	0	0	14699
Puu- ja erityisalojen liitto	42043	6932	7000	60	1500	0	9447
Rakennusliitto	88031	16713	6775	83	14652	0	5738
Rautateilaisten liitto	14091	7262	-	0	0	0	1516
Rautatievirkamiesliitto	1440	0	40	0	0	0	805
Suomen Elintarviketyöläisten Liitto	36925	11886	2500	18	270	0	21727
Suomen Lentoemäntä- ja Stuerttyyhdistys	2141	50	50	0	0	0	1923
Suomen Merimies-Unioni	10046	1188	-	20	226	200	4223
Suomen Muusikkojen Liitto	3336	63	-	75	211	732	1021
Sähköalojen ammattiliitto	31954	7885	2000	30	3462	0	1275
Teatteri- ja Mediatyöntekijät	3915	432	250	65	310	53	2485
Veturimiesten Liitto	3025	1186	0	0	45	0	16
Viestintäalan ammattiliitto	22282	9300	1900	0	465	0	12255
Yhteensä	1032741	238329	76430	730	42178	2639	477952

Liitetaulukko 2. STTK:n jäsenliittojen jäsenmäärä, erityisryhmiin kuuluvien määrä ja naisjäsenten määrä vuonna 2009

Liitto	Kok.jäs	Eläkeläiset	Työttömät	Yrittäjät	Opiskelijat	Vapaaajäsenet	Naiset
Ahtaus- ja Huolinta-alan Tekniset Ammattiliitto SUORA	1125	447	70	0	0	89	40
Erityisalojen Toimihenkilöliitto ERTO	30679	4283	1056	15	178	0	27168
Julkis- ja yksityisalojen toimihenkilöliitto Jyty	26000	1300	2262	0	650	1049	16640
Kirkon alojen ammattijärjestö	70000	11272	3213	100	5000	0	60200
Mediaunioni	6200	400	250	0	550	200	5100
Meijerialan Ammatillaiset	2480	1181	118	8	17	124	422
Metsäalan Asiantuntijat	3000	1300	50	0	150	0	1600
Palkansaajajärjestö Pardia	8210	2170	425	125	595	0	1189
Rakennusinsinöörit ja -arkkitehdit	53329	4753	2179	70	80	1183	30482
Suomen Konepäällystöliitto	10000	400	200	400	3000	0	2500
Suomen Laivanpäällystöliitto	4372	1749	131	0	158	14	82
Suomen lähi- ja perushoitajaliitto	2250	167	-	50	167	167	158
Suomen Palomiesliitto	73223	-	-	-	-	-	70233
Suomen Terveystieteiden tutkimuskeskus	3400	363	-	1	0	180	113
Suomen Terveystieteiden tutkimuskeskus	7146	429	27	0	1580	188	7102
Tehy	143967	10394	2439	400	21000	0	133026
Toimihenkilöunioni	113000	21000	12000	100	500	0	54800
Vakuutusväen Liitto	10158	2825	262	0	22	98	7777
Yhteensä	568539	67433	27182	1413	48647	3292	418632

Liitetaulukko 3. AKAVA:n jäsenliittojen jäsenmäärä, erityisryhmiin kuuluvien määrä ja naisjäsenten määrä vuonna 2009

Liitto	Kokijäs.	Eläkeläiset	Työttömät	Yrittäjät	Opiskelijat	Vapaaajäsenet	Naiset
Agronomiliitto	5800	951	153	93	930	0	3494
Akavan Erityisalat	24426	586	980	534	3862	22	19887
Akavan kirkolliset ammattiliitot	5557	938	107	5	1103	0	2611
Akavan Yleinen Ryhmä	849	0	-	0	0	0	559
Diakoniatyöntekijöiden liitto	1851	90	-	0	199	4	1733
Driftingsjörsförbundet i Finland	3118	500	95	45	600	0	238
Kirkon Nuorisotyöntekijät	958	0	0	0	106	0	622
KTK Tekniikan Asiantuntijat	10088	1611	183	0	12	0	3182
Luonnontieteiden Akateemisten Liitto	7297	297	-	24	1391	31	4670
Metsänhoitajaliitto	2629	534	93	37	297	25	710
Myyntin ja markkinoinnin ammattilaiset SMKJ	26510	4018	-	1682	127	0	5673
Opetusalan Ammattijärjestö	120011	19675	8253	0	7177	0	90008
Professoriliitto	2319	620	7	2	0	0	560
Päälystöliitto	4783	1557	12	0	5	9	52
Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö	21029	1353	462	86	3583	88	19565
Suomen Arkkitehtiliitto	3708	500	35	750	730	50	1521
Suomen Ekonomiliitto	46744	2979	1494	1067	14048	6	24447
Suomen Eläniääkäriliitto	2171	314	1	266	360	279	1552
Suomen Farmasialiitto	8702	2393	80	0	1130	0	8180
Suomen Hammaslääkäriliitto	6560	1438	28	1456	668	0	4560
Suomen Lakimiesliitto	15050	911	300	549	3670	330	7759
Suomen Lääkäriliitto	22568	1727	5	1823	1522	148	12788
Suomen Psykologiiliitto	5967	393	80	453	975	185	5028
Suomen Puheterapeuttiiliitto	1255	62	9	242	232	32	1242
Suomen Työterveyshoitajaliitto	1909	206	29	4	6	0	1881
Suomen Valtiotieteilijöiden Liitto	10445	280	313	35	2281	0	6789
Tekniikan Akateemisten Liitto	72538	3762	988	620	24451	12	14689
Terveystieteiden akateemiset johtajat ja asiantuntijat	997	148	15	1	108	11	938
Tieteentekijöiden liitto	6745	177	367	0	22	0	4018
Tradenomiiliitto	24757	0	-	57	12876	0	15349
Upseeriliitto	5747	2254	2	25	379	0	91
Uusi Insinööriliitto ry	61525	2185	1068	548	15847	0	7998
Ympäristöasiantuntijoiden keskusliitto	4387	76	230	14	907	0	2628
YTY & Valmentajat	8123	244	-	20	19	15	3427
Yhteensä	547123	52779	15389	10438	99623	1247	278449

Liitetaulukko 4. SAK:n jäsenliittojen jäsenmäärä, maksavat jäsenet, potentiaaliset jäsenet, arvioitu järjestäytymisaste ja ulkomailla työskentelevien jäsenten määrä vuonna 2009

Liitto	Kok.jäs.	Maks.jäs.	Potentiaal. jäsenet	Arvioitu järj.aste	Ulkom. työskent.
Auto- ja Kuljetusalan Työntekijäliitto	50218	37000	47000	70,0	-
Ilmailualan Unioni	3545	3068	-	-	3
Jukisten ja hyvinvointialojen liitto JHL	222528	182655	-	-	200
Kemianliitto	44594	32886	-	88,0	23
Metallityöväen Liitto	160935	116206	-	81,0	-
Palveluolajien Ammattiliitto	221274	151670	-	-	0
Paperiliitto	41336	20476	21500	95,0	0
Posti- ja logistiikka-alan unioni	29082	18000	-	-	0
Puu- ja erityisalojen liitto	42043	28000	39000	82,0	100
Rakennusliitto	88031	56566	80000	71,0	10
Rautatieläisten liitto	14091	6829	-	-	4
Rautatievirkamiesliitto	1440	1400	-	85,0	0
Suomen Elintarviketyöläisten Liitto	36925	21500	31000	80,0	0
Suomen Lentoemäntä- ja Stuerttyyhdistys	2141	2156	2400	90,0	0
Suomen Merimies-Unioni	10046	8432	-	-	480
Suomen Muusikkojen Liitto	3336	2330	-	-	14
Sähköalojen ammattiliitto	31954	20607	25000	82,0	100
Teatteri- ja Mediatyöntekijät	3915	3800	-	-	50
Veturimiesten Liitto	3025	2980	-	99,0	0
Viestintäalan ammattiliitto	22282	11900	14014	90,0	0
Yhteensä	1032741	728461			984

Liitetaulukko 5. STTK:n jäsenliittojen jäsenmäärä, maksavat jäsenet, potentiaaliset jäsenet, arvioitu järjestäytymisaste ja ulkomailla työskentelevien jäsenten määrä vuonna 2009

Liitto	Kok.jäs.	Maks.jäs.	Potentiaal. jäsenet	Arvioitu järj.aste	Ulkom. työskent.
Ahtaus- ja Huolinta-alan Tekniset	1125	589	673	87,5	0
Ammattiliitto SUORA	30679	25340	24000	75,0	30
Erityisalojen Toimihenkilöliitto ERTO	26000	22620	-	-	0
Julkis- ja yksityisalojen toimihenkilöliitto Jyty	70000	55000	-	75,0	100
Kirkon alojen ammattijärjestö	6200	6200	15600	43,0	65
Mediaunioni	2480	1054	1500	70,0	3
Meijerialan Ammatillaiset	3000	2500	2000	90,0	0
Metsäalan Asiantuntijat	8210	8147	5000	95,0	15
Palkansaajajärjestö Pardia	53329	47313	99000	54,0	350
Rakennusinsinöörit ja -arkkitehdit	10000	6000	20000	50,0	30
Suomen Konepäällysteliitto	4372	2451	-	-	200
Suomen Laivanpäällysteliitto	2250	1749	-	-	-
Suomen lähi- ja perushoitajaliitto	73223	-	-	-	-
Suomen Palomiesliitto	3400	2857	-	-	10
Suomen Terveydenhoitajaliitto	7146	5081	-	-	18
Tehy	143967	88856	-	-	857
Toimihenkilöunioni	113000	77000	-	-	120
Vakuutusväen Liitto	10158	6504	10200	65,0	0
Yhteensä	568539	417261			1846

Liitetaulukko 6. AKAVA:n jäsenliittojen jäsenmäärä, maksavat jäsenet, potentiaaliset jäsenet, arvioitu järjestäytymisaste ja ulkomailla työskentelevien jäsenten määrä vuonna 2009

Liitto	Kokijäs.	Maks. jäs.	Potentiaal. jäsenet	Arvioitu järj.aste	Ulkom. työskent.
Agronomiliitto	5800	5800	-	-	39
Akavan Erityisalat	24426	20443	-	-	113
Akavan kirkolliset ammattiliitot	5557	3012	6017	92,0	61
Akavan Yleinen Ryhmä	849	849	-	-	3
Diakoniatyöntekijöiden liitto	1851	1350	-	-	17
Driftingsjörsförbundet i Finland	3118	2300	-	80,0	55
Kirkon Nuorisotyöntekijät	958	852	-	-	0
KTK Tekniikan Asiantuntijat	10088	10088	9836	90,0	20
Luonnontieteiden Akateemisten Liitto	7297	5578	-	-	140
Metsänhoitajaliitto	2629	2629	3800	70,0	50
Myyntin ja markkinoinnin ammattilaiset SMKJ	26510	20683	25000	-	76
Opetusalan Ammattijärjestö	120011	93159	98000	95,0	224
Professoriliitto	2319	2319	2250	75,0	10
Päällystöliitto	4783	4700	3220	99,0	50
Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö	21029	19588	-	75,0	41
Suomen Arkkitehtiiliitto	3708	2900	-	80,0	20
Suomen Ekonomiliitto	46744	32690	50000	65,0	717
Suomen Eläinlääkäriiliitto	2171	1793	2340	90,0	17
Suomen Farmasiiliitto	8702	6100	8200	77,0	10
Suomen Hammaslääkäriiliitto	6560	4393	4710	98,0	99
Suomen Lakimiesliitto	15050	11280	13917	81,8	125
Suomen Lääkäriiliitto	22568	19319	22035	93,7	220
Suomen Psykologiiliitto	5967	3927	6479	92,0	11
Suomen Puheterapeuttiiliitto	1255	1130	-	-	5
Suomen Työterveyshoitajaliitto	1909	1691	-	80,0	3
Suomen Valitrioteollisuuden Liitto	10445	10445	22000	47,0	150
Tekniikan Akateemisten Liitto	72538	44325	51578	71,7	1052
Terveystieteiden akateemiset johtajat ja asiantuntijat	997	710	6000	16,6	0
Tieteentekijöiden liitto	6745	6064	9500	71,0	138
Tradenomiliitto	24757	9931	-	-	142
Upseeriliitto	5747	4406	3145	98,0	140
Uusi Insinööriiliitto	61525	61525	95000	65,0	387
Ympäristöasiantuntijoiden keskusliitto	4387	4387	-	-	50
YTY & Valmentajat	8123	8123	-	-	200
Yhteensä	547123	428486			4385

Tekijät Författare Authors Lasse Ahtiainen	Julkaisu-aika Publiceringstid Date Juni 2011 Toimeksiantaja(t) Uppdragsgivare Commissioned by Työ- ja elinkeinoministeriö Arbets- och näringsministeriet Ministry of Employment and the Economy Toimielimen asettamispäivä Organets tillsättningsdatum Date of appointment	
Julkaisun nimi Titel Title Löntagarnas fackliga organisering i Finland i 2009		
Tiivistelmä Referat Abstract <p>Denna undersökning är en fortsättning på undersökningarna Palkansaajien järjestäytyminen 1989 av Timo Kauppinen och Virpi Köykkä, Palkansaajien järjestäytyminen Suomessa 1994 av Linda Sandqvist och Lasse Ahtiainens motsvarande undersökning åren 2001 och 2004, vilka uppgjorts vid arbetsministeriet. Den primära avsikten är att utreda hurdan den fackliga organiseringen var under 2009 i jämförelse med tidigare undersökningar.</p> <p>Den fackliga organiseringen utreddes i juni 2010 med en enkät som var riktad till fackförbund som hör till en centralorganisation. Enkätblanketten var densamma som vid de tidigare undersökningarna och utöver facklig organisering ställdes frågor kring fackförbundens medlemsstruktur. Centralt vid utredningen av organiseringsgraden är det antal medlemmar som omfattas av intressebevakning. Andelen sådana av det sammanlagda antalet löntagare och arbetslösa utgör organiseringsgraden.</p> <p>I slutet av 2009 fanns sammanlagt 2 148 000 medlemmar i fackförbunden. Av dessa kan emellertid 569 000, dvs. 26,5 %, klassificeras som medlemmar utanför den egentliga intressebevakningen. I denna grupp ingår pensionärer, studerande, frimemmar och företagare. Andelen pensionärer och studerande har ökat från 2004. Då var specialgruppernas andel av det totala medlemsantalet sammanlagt 25 %.</p> <p>I slutet av 2009 fanns sammanlagt 1 580 000 medlemmar som omfattades av intressebevakning. Organiseringsgraden, som beräknats utgående från detta, är 67,4 %. År 2004 var motsvarande andel 69 %. Således har organiseringsgraden minskat med 1,6 %.</p> <p>Kvinnor har organiserat sig oftare än män. År 2009 var organiseringsgraden 72,5 % för kvinnornas del och 62,1 % för männens del. Bland männen har organiseringen minskat med 2,8 % från år 2004 och bland kvinnorna med 0,6 %. Inom tillverkning är organiseringsgraden 84,4 %, vilket är den högsta andelen bland verksamhetsområdena. Inom den offentliga sektorns servicebranscher är organiseringsgraden 81,6 % och inom den privata sektorns servicebranscher är organiseringsgraden klart minst, 50,4 %. Jämfört med 2004 har organiseringen minskat med 1,6 % inom tillverkning, med 6 % inom den offentliga sektorns servicebranscher och ökat med 0,9 % inom privata sektorns servicebranscher.</p> <p>Kontaktperson vid arbets- och näringsministeriet: Strategi- och prognostiseringsenheten/Heikki Räisänen, tfn 010 607 5959</p>		
Asiasanat Nyckelord Key words den fackligaorganiseringen, organiseringsgraden, fackförbundensmedlemsstruktur		
ISSN 1797-3562	ISBN 978-952-227-553-0	
Kokonaissivumäärä Sidoantal Pages 65	Kieli Språk Language Suomi, finska, finnish	Hinta Pris Price 18 €
Julkaisija Utgivare Published by Työ- ja elinkeinoministeriö Arbets- och näringsministeriet Ministry of Employment and the Economy	Kustantaja Förläggare Sold by Edita Publishing Oy / Ab / Ltd	

Tekijät Författare Authors Lasse Ahtiainen	Julkaisu-aika Publiceringstid Date June 2011 Toimeksiantaja(t) Uppdragsgivare Commissioned by Työ- ja elinkeinoministeriö Arbets- och näringsministeriet Ministry of Employment and the Economy Toimielimen asettamispäivä Organets tillsättningsdatum Date of appointment	
Julkaisun nimi Titel Title Wage earners' unionization in Finland in 2009		
Tiivistelmä Referat Abstract <p>The study is a continuation to TimoKauppinen's and VirpiKöykkä's study on the organization of wage and salary earners 1989, Linda Sandqvist's study on the organization of wage and salary earners in Finland 1994, and LasseAhtiainen's corresponding studies in 2001 and 2004. The primary aim is to clarify what organization is like in 2009 compared to earlier studies.</p> <p>Organization was clarified by an inquiry made with trade unions belonging to the central organizations in June 2010. The questionnaire was the same as in earlier studies, with questions on the member structure of the unions in addition to organization. The crucial thing in finding out the rate of organization is the number of members covered by the supervision of interests. The share of the total number of wage and salary earners and the unemployed constitutes the rate of organization.</p> <p>At the end of 2009, there were a total of 2,148,000 members in the trade unions. Of these, 569,000, i.e. 26,5%, can, however, be classified as being outside actual supervision of interests. These include pensioners, students, non-paying members and entrepreneurs. The proportion of pensioners and students has increased since 2004. At that time the proportion of special groups of the total number of members was 25%.</p> <p>A total of 1,580,000 members were covered by the supervision of interests at the end of 2009. The rate of organization calculated on the basis of this is 67,4%. In 2004, the corresponding figure was 69%, and thus the rate of organization has decreased by 1,6%.</p> <p>Women have organized more often than men. In 2009, the rate of organization among women was 72,5%, while that of men was 62,1%. Among men, organization has decreased by 2,8% and among women by 0,9% since 2004. In manufacturing, the rate of organization is 84,4%, which is the highest proportion among the industries. In the public service sectors, the rate of organization is 81,6%, while in private service sectors it is clearly the lowest, 50,4%. Organization has decreased in manufacturing by 1,6% and in the public service sectors by 6% compared to the year 2004. In private service sectors organization has increased by 0,9 %.</p> <p>Contact person within the Ministry of Employment and the Economy: Strategy and Foresight unit/Heikki Räisänen, tel. +358 10 607 5959</p>		
Asiasanat Nyckelord Key words organization of wage and salary earners, the rate of organization, the member structure of trade unions, organization among employees		
ISSN 1797-3562	ISBN 978-952-227-553-0	
Kokonaissivumäärä Sidoantal Pages 65	Kieli Språk Language Suomi, finska, Finnish	Hinta Pris Price 18 €
Julkaisija Utgivare Published by Työ- ja elinkeinoministeriö Arbets- och näringsministeriet Ministry of Employment and the Economy		Kustantaja Förläggare Sold by Edita Publishing Oy / Ab / Ltd

Palkansaajien järjestäytyminen Suomessa vuonna 2009

Tutkimus on sarjassaan viides palkansaajien järjestäytymistä selvittävä tutkimus. Aiemmat raportit käsittelivät vuosia 1989, 1994, 2001 ja 2004. Tämän tutkimuksen aineisto kerättiin keskusjärjestöjen jäsenliitoille suunnatulla jäsenrakennetta selvittävällä kyselyllä ja tiedot ovat vuoden 2009 lopulta. Tutkimuksen mukaan kaikkiaan 67.4 % palkansaajista ja työttömistä on liiton jäsen. Osuus on lievästi laskenut. Vuonna 2004 se oli 69 %. Naiset ovat järjestäytyneet useammin kuin miehet. Naisten järjestäytymisaste oli vuonna 2009 72.5 % ja miesten 62.1 %. Miehillä järjestäytyminen on alentunut 2.8 % ja naisilla 0.5 % vuodesta 2004. Järjestäytyminen on korkeinta teollisuudessa ja julkisella sektorilla. Erityisen vähäistä järjestäytyminen on nuorilla ja osa-aikaisilla. He ovat keskimääräistä harvemmin myös työttömyyskassojen jäseniä.

Tutkimus on toteutettu Työsuojelurahaston tuella.

Edita Publishing Oy
PL 800, 00043 Edita
Vaihde 020 450 00

Edita asiakaspalvelu
Puhelin 020 450 05
Faksi 020 450 2380

Edita-kirjakauppa Helsingissä
Kustantajien Kirjakuja
Sanomatalo, Elielinaukio 1
Puhelin 020 450 2566

Painettu
ISSN 1797-3554
ISBN 978-952-227-552-3

Verkojulkaisu
ISSN 1797-3562
ISBN 978-952-227-553-0

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖ
ARBETS- OCH NÄRINGSMINISTERIET
MINISTRY OF EMPLOYMENT AND THE ECONOMY